4 16,5

ప్రబుద్ధాంధ్ర

సచిత్రమాసపత్రిక

విడిసంచిక రెండు అణాలు ౬ ౧౧ సంపాదకుడు

సంవత్సర చందా రూపాయి

విరాళములు

సంవత్సరచందాలవల్ల మాత్రమే ప్రబుద్ధాంధ్రను నిర్వహించడం చాలా కష్టంగా వుంది. ఈసంగతి గమనించి, ఆంధ్రజాతీయవికాసం కోసం ఉత్కంఠులై వున్న ఔదార్యవంతులు ఉత్సాహవంతులైన విరాళాలు దయచేస్తూ మాకు చాలా ఆసరా అవుతున్నారు. అలాంటివా రింకా యెందరో వున్నారు. వారి సాయాని కెదురు చూస్తున్నాము.

ఈనైలలో ప్రబుద్ధాంధ్రను సత్కరించినవారు:—

౧. స్థానం నరసింహారావుగారు, తెనాలి
మొదటి వాయిదా ౧౦–౦–౦

౨. కే. వేంకటాద్రిగారు, తెనాలి
మునిసిపల్ కమిషనరు, తిరుపతి ౫–౦–౦

అభ్రకభస్మము

ఇది శరీరదార్ఢ్యము, వీర్యవృద్ధి, బుద్ధిసూక్ష్మత కలిగించును. క్షయ, ప్రమేహములు హరించును. మధుమేహమునకు ప్రత్యేకౌషధము. దగ్గు, తాపము తగ్గించును. అనుపానభేదములతో అనేక రోగములకు వాడవచ్చును. తులము ౨–౦–౧

లోహభస్మము

రక్తవృద్ధి, బలము, తేజస్సు కలిగించును. ఉబ్బు, (వంటి) పాండువు, అస్మెరుి, శూల, అజీర్ణము, గుల్మవ్యాధులు తగ్గించును. అనుపానభేదములతో అనేకరోగములమీద వాడవచ్చును తు, ౧ ౪

గంధర్వఫార్మసీ, ఇన్నీసుపేట, రాజమండ్రి.

చరకసంహిత

చికిత్సాస్థానము మాచే ఇదివరకు ఆంధ్రీకరింపబడి యిపుడు ద్వితీయ ముద్రణమగుచున్నది. మిగిలిన ఆరు స్థానములను ఆంధ్రీకరించి, స్థానషట్కమనే పేరుతో ఒకే పుస్తకరూపమున ప్రచురించితిమి. గ్రంథములన్నియు కొలదిదినముల క్రిందటనే తయారైనవి. వెంటనే ఆర్డరిచ్చువారికి తగినసౌకర్యముగా లభింపగలవు. చరకసంహిత నంతను నేనే పూర్తిగా ఆంధ్రీకరింపదలచి మిగిలిన సూత్రస్థానమునుగూడ ఆంధ్రీకరించి కొద్దిరోజులలోనే ప్రచురింపబోవు చున్నాడను. గ్రంథము పూర్తి కాకుండా ఆర్డరిచ్చువారికి తగుసౌకర్యములతో లభింపగలదని అందరికి తెలిసిన విషయమే. మా యితరపుస్తకములును, మా 250 రకముల మందులును ఎల్లప్పుడును సిద్ధముగా నుండును.

ఆధునికాంధ్రవాఙ్మయం—తరవాయి

నరహరిశెట్టి వెంకటరత్నంగారివి

ఆంధ్రహృదయము	౦	౮	౦

మంగిపూడి వేంకటశర్మగారివి

ముక్తకత	౦	౮	౦
నిరుద్ధభారతము	౦	౬	౦
బాలవితంతువిలాపము	౦	౬	౦
భీష్మునిచరిత్ర	౦	౧౨	౦
సాధుసంజీవనము	౦	౮	౦
కోయిలపాటలు	౦	౬	౦
వీరమతి నాటకం	౦	౧౨	౦
సహకారవిజయం	౦	౧౨	౦

కర్లపాలెం కృష్ణారావుగారివి

వివేకానంద నాటకము	౦	౧౨	౦
మల్లెపూలు	౦	౧౨	౦
వ్యాసమంజరి	౦	౧౨	౦
ఆంధ్రదేశము మొదటిభాగం (యూనివర్సిటీ పోటీకి వెళ్లిననవల)	౦	౧౨	౦
ఆంధ్రదేశము మొదటిభాగం (యూనివర్సిటీ పోటీకి వెళ్లిననవల)	౦	౧౨	౦

పెనుమర్తి వేంకటరత్నంగారివి

రత్నాపణము (ఖండకావ్యాలు)	౦	౮	౦

త్రిపురనేని రామస్వామిచౌదరిగారివి

సూతపురాణము ద్వితీయాశ్వాసము	౧	౦	౦
సూతపురాణము ద్వితీయాశ్వాసము	౧	౦	౦
సూతపురాణము చతుర్థాశ్వాసము	౧	౦	౦
కురుక్షేత్ర సంగ్రామము	౧	౦	౦
శంబుకవధ (ఉత్తరరామచరిత్ర)	౦	౧౨	౦
కుప్పుసామిశతకము	౦	౨	౦
వివాహవిధి	౦	౧	౦

ఆంధ్ర శేషగిరిరావుగారివి

కేయూరబాహు చరిత్రము (వచనము)	౦	౮	౦

బొడ్డు బాపిరాజుగారివి

విపంచి (ఖండకావ్య సంపుటి)	౦	౪	౦

వివేకవర్ధనీ గ్రంథమాలవారివి

మధుమురళి (ఉమర్ ఖయ్యాం)	౦	౧౨	౦
అంపశయ్య (నాటకము)	౧	౦	౦
పాండవాంకురము (నాటకము)	౧	౦	౦

టేకుమళ్ల అచ్యుతరావుగారివి

విజయనగరసామ్రాజ్యమందలి ఆంధ్రవాఙ్మయచరిత్రము	౨	౦	౦

విశ్వసాహిత్యమాలవారివి

లియో టాల్‌స్టాయి	౦	౯	౦

వైద్యరత్న పండిత డి. గోపాలాచార్యులవారి

జీవామృతము

జీవామృతము బలహీనతవలన జనించు రుగ్మతలను ఆటంకపరచి, దేహమునకు సంపూర్ణ ఆరోగ్యమును, రక్తవృద్ధి, నరములకు పటుత్వము, కండపుష్టిని, భీమబలమును, తేజస్సును, జ్ఞాపకశక్తిని వృద్ధిపరచును.

జీ వా మృ త ము

ఆరోగ్యమును పునఃప్రతిష్ఠింపగల ప్రాణదాత

బాలభాస్కర

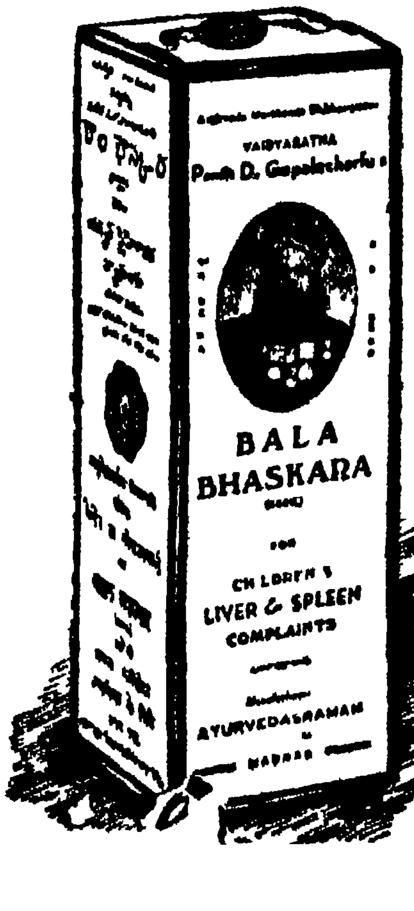
బి డ్డ ల

లి వ ర్ & స్ప్లీ న్

వ్యాధులకును, ఇతర ఉదరసంబంధమైన వ్యాధులకు సిద్ధౌషధము.

వ్యాధుల వివరములు తెలిపిన మంచి సలహా లొసగబడును.

క్యాటలాగు కోరువారికి ఉచితము.

ఆ యు ర్వే దా శ్ర మ ము

పోస్టుబాక్సు 287, మదరాసు.

బెజవాడ సరస్వతీ బుక్ డిపోవారి, స్వంత ప్రచురణములు

ఆంధ్రదేశమందు ప్రదర్శింపబడు నాటకరత్నములు

	రు.	అ.
సతీ సక్కుబాయి సో॥ రా	0	12
శ్రీ కృష్ణతులాభారము ము॥ సు	1	0
సత్యహరిశ్చంద్రీయము బ॥ ల॥	1	0
బుద్ధిమతీ విలాసము డిటో	1	0
రంగూన్ రౌడీ సో॥ రా॥	1	0
ధరణికోట డిటో	1	4
సతీ అనసూయ డిటో	1	0
గంగావతరణము డిటో	1	0
మహాభక్తవిజయము డిటో	1	0
ద్రౌపదీ వస్త్రాపహరణం ము॥ అ॥	1	0
సావిత్రి శ్రీ॥ వ॥	1	0
చింతామణి కా॥ నా॥	1	0
మధుసేవ డిటో	1	0
పత్నీప్రతాప్ అనసూయ సో॥ అ॥	1	0
రాధాకృష్ణ పా॥ ల॥	0	12
పాదుకాపట్టాభిషేకము పా॥ ల॥	1	4
జయంతజయపాలము ఆ॥ న॥	0	12
కృష్ణలీల బళ్లారి కే॥ సు॥	1	4
రామదాసు డి॥ గో॥	1	0
రసపుత్రవిజయం ఇ॥ య॥	1	0
రాణాప్రతాప్‌సింగు డిటో	1	0
చంద్రగుప్త సం॥ శి॥	1	0
దుర్గాదాసు జం॥ శి॥	1	4
రాణాప్రతాప్‌సింహా డిటో	1	0
రాధాకృష్ణ సాంగ్సు చం॥ కే॥	0	12
తులాభారం సాంగ్సు డిటో	0	12
చండినాటకం ము॥ వే॥	1	0

ఆదిభట్ల నారాయణదాసుగారి హరికథలు.

	రు.	అ.
జానకీ శపథము	1	0
రుక్మిణీకల్యాణము	0	12
మార్కండేయ చరిత్రము	0	12
హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము	0	12
అంబరీష చరిత్రము	0	8
ప్రహ్లాద చరిత్రము	0	8
గజేంద్రమోక్షము	0	8
భీష్మచరిత్రము	0	8
పైన వుదహరించిన 8 పుస్తకములు కలసిన క్యాలికో బయిండు.	5	8

బి. బాలాజీదాసుగారిచే రచియింపబడిన హరికథలు

	రు.	అ.
గయోపాఖ్యానం	0	8
జక్కుప్రదాదేవి చరిత్ర	0	8
నలచరిత్రము	0	8
రుక్మాంగదచరిత్రము	0	8
కుశలవ విజయము	0	8
శశిరేఖాపరిణయము	0	8
సంగ్రహరామాయణము	1	0
దయాకర విజయము	0	8
త్రిశంకు విజయము	0	8
సీతాకల్యాణము	0	8
ద్రౌపదీ మానసంరక్షణం	0	6
కుచేలోపాఖ్యానం	0	6
పురందరదాసు చరిత్ర	0	6
హరికథాగానమంజరి పా 1	0	6
డిటో రెండవభాగము	0	6

మా వద్ద అనేకరకములు గలవు. కోరినవారికి నూరుపేజీల కేట్లాగు ఉచితముగా పంపబడును.

వలయువారు : కురికూరి సుబ్బారావు,

ప్రొప్రయిటరు, సరస్వతీ బుక్ డిపో, బెజవాడ.

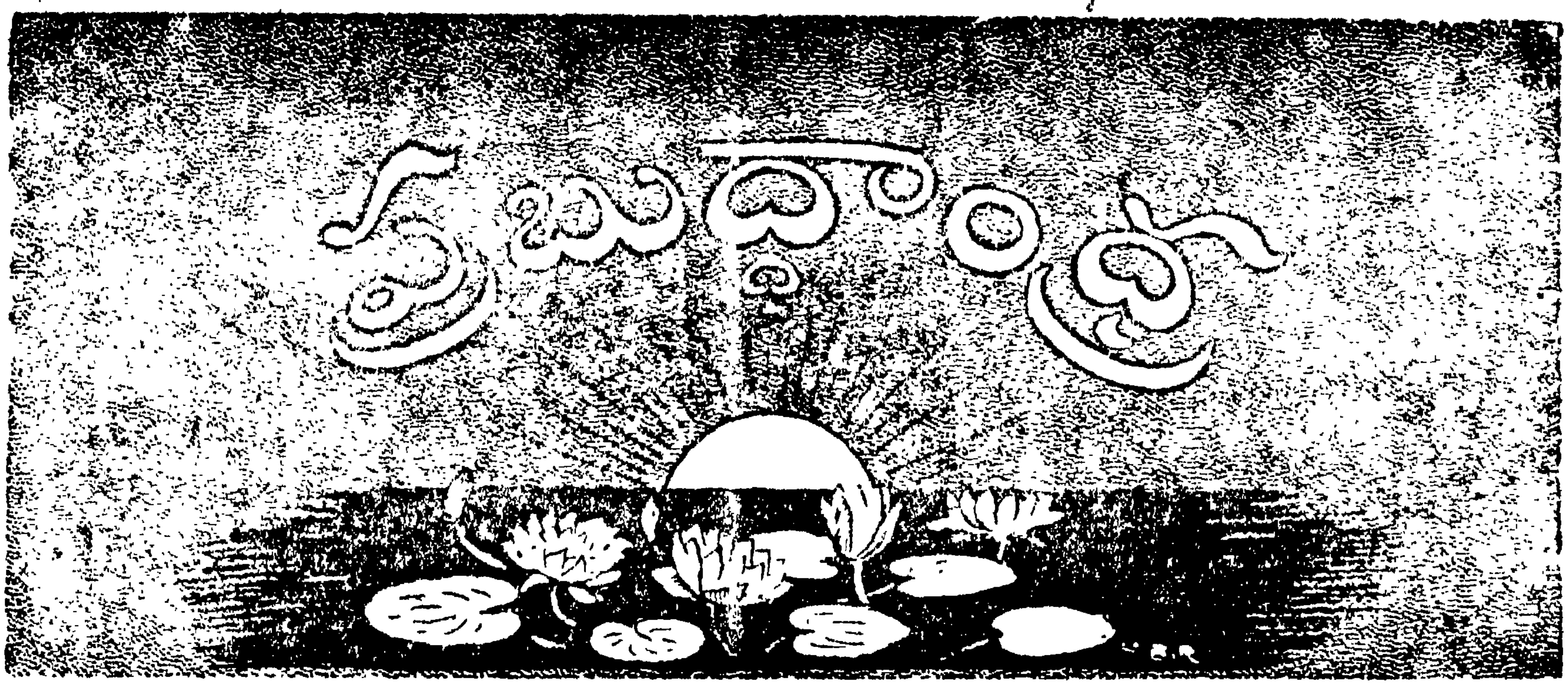
ఆధునికాంధ్రవాఙ్మయం—తరవాయి

నాళం కృష్ణారావుగారివి	రూ.	అ.
తేనెచినుకులు	౦	౮
పాలతిరగలు	౦	౮
గోగీతము	౦	౨
పెడిపెడి	౦	౨
ముద్దు	౦	౪
పూజాపుష్పమాలవారివి		
చాకిరేవు	౦	౮
కావ్యబిందువు	౦	౮
రావుసాహెబు గిడుగు రామమూర్తి పంతులుగారివి		
వ్యాససంగ్రహం	౨	౮
గద్యచింతామణి	౧	౮
బాలకవిశరణ్యము	౧	౮
వ్యాసావళి	౧	౦
ఆంధ్రపండిత భిషక్కుల భాషాభేషజము	౧	౦
వ్యాసకుటీరంవారివి		
జన్మభూమి నాటిక	౦	౪
ప్రేమాంజలి పంచకుదంపతులచరిత్రం	౦	౫
శుభోదయము	౦	౩
శ్రీ వివేకానంద సందేశము	౦	౨
కుసుమాకరము	౦	౧౪
తూలిక	౦	౧౦
ఆత్మజ్యోతి	౦	౮
సంధ్య	౦	౬
ఉన్నవ లక్ష్మీనారాయణగారివి		
మాలపల్లి	౩	౦
నాయకురాలు	౧	౦
సంగీతబాపసావి	౦	౧
పోది	౦	౧
భావతరంగాలు	౦	౧
హరిజన నాటకము	౦	౧
వజ్ఝల వేంకటేశ్వరకవిగారివి		
నాగాభంగము	౦	౧౨
గోల్కొండ పత్రిక వారివి		
గోల్కొండకవుల సంచిక	౨	౦
ఉచ్ఛల విషాదము	౦	౧౨
రెడ్డికులనిర్ణయచంద్రిక	౧	౪
సంఘోద్ధరణము	౦	౬
కర్నూలు రాజవంశావళి	౦	౨
ర[illegible]సాబ్	౦ ౧	౬
మ[illegible]రేమండ రామారావుగారివి		
[illegible]య విద్యాచరిత్రము	౦	౧౨
శ్రీమధ్వాచార్యులవారి చరిత్ర	౧	౦

భావరాజు వేంకటకృష్ణారావుగారివి	రూ.	అ.
విదేశయాత్రికులు—ప్రాచీనాంధ్రదేశము	౧	౪
ప్రాచీనాంధ్రనావికజీవనచారిత్రం	౧	౦
కవితాసమితివారివి		
వైశాఖి—వార్షికసంచిక	౧	౦
ఉత్కల—పతనము నాటకం	౦	౧౨
ప్రభవ—ఖండకావ్యాలు	౦	౮
మాతృపూజ పద్యఖండికలు	౦	౪
స్థానాపతి రుక్మిణమ్మగారివి		
పూలమాల—ఖండకావ్యాలు	౦	౪
ఇంద్రకంటి హనుమచ్ఛాస్త్రిగారివి		
వ్యాసావళి	౦	౪
తెనుగు వీణ, పాటలు—పద్యాలు	౦	౨
కూచి నరసింహంగారివి		
ఆత్మసంయమము—అమితవిషయాసక్తి	౦	౬
అనుబంధము	౦	౩
నడింపల్లి వేంకటహనుమంతరావుగారివి		
సాహసిక—నవల	౧	౦
సహదేవ సూర్యప్రకాశరావుగారివి		
మునిమాపు	౦	౧౨
వకుళమాల	౦	౧౨
శ్రీ. స్వర్ణవల్లిగారివి		
వినోదశిల్పము	౧	౪
ఆంధ్రరత్న గ్రంథమాలవారివి		
సుందరి	౧	౦
మద్దులపల్లి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారివి		
చతుర్దశభువనచరిత్ర	౦	౮
సుభాషితములు	౦	౧
పార్నంది రామశాస్త్రిగారివి		
శ్రీమహాభారత విమర్శ	౦	౮
రాయసం శేషగిరిరావుగారివి		
కౌశికమాయా (నాటకం)	౦	౧౨
రాళ్లపల్లి అనంతకృష్ణశర్మగారివి		
నాటకోపన్యాసములు	౦	౧౨
సాహితీ సమితివారివి		
సం. మొదటిసంపుటం. నాలుగు సంచికలు. కాలికోబయిండు.	౩	౧౨
శ్రీ. శతకోపాచార్యులుగారివి		
జగత్కథ (వెల్సు వరల్డు హిస్టరీ)	౩	౦
తారాజీవితము	౦	౧౦

మొసలికంటి సంజీవరావుగారివి	రూ.	అ.
బక్సారుయుద్ధము చరిత్ర	౦	౧౨
కొంగశేబుసాహుసా	౦	౧౨
సింధుబాదుకథలు	౦	౫
ముక్కామాణిక్య నరసింహరావుగారివి		
కాంతం కథలు	౧	౦
నేనూ మాకాంతం	౧	౪
వక్రరేఖ	౧	౦
ఉపాధ్యాయుడు	౦	౮
శ్రీం. లక్ష్మీనరసింహంగారివి		
హృదయవిహంగము	౦	౪
నడింపల్లి జగన్నాథరావుగారివి		
ఆంధ్రమహాభాష్యము (హిందా)	౧	౪
క్యాలికో ఉత్తమప్రతి	౨	౮
Age of Mahabharata	1	0
చెలికాని సత్యనారాయణగారివి		
జడగంటలు	౦	౮
రహస్యరేఖ	౦	౮
చక్రపాణి	౦	౮
గాడిచర్ల హరిసర్వోత్తమరావుగారివి		
వోటు	౦	౧౦
మూర్ఖరాజు	౦	౪
నీతిధర్మము	౦	౪
సంపూర్ణస్వరాజ్యము	౦	౪
శ్రీరామచరిత్ర	౧	౮
ప్రపంచచరిత్ర (గ్రీసు)		
౧ మొదలు ౨ భాగాలు		
భాగం ౧౨	౦	౮
నాలుగవ భాగము	హాజరులేదు	
Neglected Emperorpoet	0	8
Spiritual Swadesi	1	0
Age of Vemana	0	6
మార్కండేయభవనం వారివి		
సచ్చిదానందం (యునివర్సిటీ పోటీకి వెళ్లిన నవల)	౧	౦
కథాకావ్యము (పద్యాలు)	౦	౧౨
కథాకావ్యము (వచనం)	౦	౧౨
వెంపటి సత్యనారాయణగారివి		
అక్బరు సార్వభౌముడు	౦	౮

వలయ[illegible]వారు. కళాభివర్ధనీ పరిషత్తు. కలబరగి వారి యింటో. [illegible] —

సంపుటము ౬ రాజమహేంద్రవరము ౧౦ నవంబరు ౧౯౩౧ ౧౧ వ సంచిక

మళ్ళీ అయిదు కొట్టేదాకా............?

సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి—సంపాదకుడు

"ఇదిగో..................ఇదిగో"

"....................."

"ఏమండోయ్ !"

"....................."

"......ఇలా చూడండీ"

"....................."

"......మెళుకువ రాలేదూ ?"

"....................."

"......మిమ్మల్నే నండీ"

"ఊ........."

"లేవరూ ?"

"....................."

"......ఇంకో మాటు చూడండీ"

"....................."

"మీ గుట్టు మీ పెదిమలు బైటపెడుతున్నాయిలెండి......వోస్"

"....................."

"ఏంనవ్వుకుంటూ రండీ లోపల్లోపలా ?"

"....................."

"....వులిక్కి పడ్డారా పాపం ?"

"ఏమిటీ అంటున్నావూ ?"

"తెల్లవారింది"

"వెలుగు—"

"పొద్దె పొడిచిం దండీ"

"అబ్బా! ఎంత బండనిద్దర పడుతోందీ యీమధ్యా!"

"రాత్రిళ్లు చాలా శ్రమపడుతున్నారు కాదూ మరి!"

"పొవ్వకున్నావా ?"

"......మీరంత కష్టపడి నాటకం రాస్తూవుంటే—"

"రాస్తూవుంటే ?"

"పదకొండుగంటలదాకా కవిత్వం చేస్తూ కూచుంటున్నారు కనక—రాత్రంతా సరిగా నిద్రలేక—తెల్లవారగట్ల చల్లగాలికి గాఢనిద్ర పట్టిపోతోంది"

"అయితే ?"

"అంచేత మెళుకువ రావడం లేదు"

"రాకపోతే ?"

"పెందలాడే లేవలేకపోతున్నారు"

"లేవలేకపోతే ?"

"సదే, నేను లేపాను"

"నువ్వెంతసే పయిందీ లేచీ ?"

"..................."

"అప్పుడే నీళ్లు పోసుకోడమూ, ముస్తీబు కావడమూ—"

"ఇప్పుడే అయింది. పొద్దెక్కిపోవడంవల్ల మిమ్మల్ని లేపుదా మని—"

"నువ్వు లేచినప్పుడే యెందుకు లేపావుకాదూ ?"

"తెల్లవారుజాములో నేనా కాస్త సుఖంగాని నిద్రపోకపోతే మీకు జబ్బుచెయ్యదూ ?"

"నీకో ?"

"నాకేం ? మీరు ఆఫీసుకి వెళ్ళాక పన్నెండు గంటలదాకా నేను పడుకుంటూనే వున్నాను కాదూ ?"

"అలా చెప్పుమరీ !......అయినా నువ్వు చీకటివుండగానే లేవడమూ, నేను పొద్దుపొడిచీదాకా పడుకోవడమూ—ఈ యెగుడుదిగుడు లేమీ బాగా లేవు రుక్కూ"

"ఇంచక్క వున్నాయి"

"అయితే నాకేం ?"

"నాకు మాత్రం యేం ?"

"..................."

"..................."

"మరి లేవనియ్యి"

"..................."

"మంచం దిగివూర్కుకున్నా వేం ?"

"ఏం ?"

"లేవతియ్యి"

"బాగానే వుంది......"

"చేతు లందిస్తే యేమవుతుందీ ?"

"అ—వ్—వ"

"ఏంతప్పుమాట అన్నానూ ?"

"ఎవ రేనా వింటే ?"

"పోనీ మాట్టాడను లే......"

"నాచేతకాదు బాబూ"

"అసలే చెడింది"

"ఏంగునుస్తారండీ ?"

"..................."

"మళ్ళీ పడుకుంటే—పోనీ నాకేం ? మొగం కడుక్కోడానికి పెట్టిన నీళ్ళు చల్లారిపోతాయి. నీళ్లుపొయ్యి ఆరిపోతుంది"

"కొరకంచు లెగవనలోస్తే నరి"

"డికాషన్ చల్లారిపోతే ?"

"ఇంకా......మెల్లిగా......"

"కాఫీ సంగతి చెవినిపడితేనే మీకింత చురుకు వచ్చింది, అది కంఠంలో పడితే—"

"పంజాబ్ మెయిల్"

"బాబోయ్ !"

"తొరగా పద"

"చన్నీళ్లు తోడనా"

"వేన్నీళ్ళు కాచా నవ్వూ ?"

"తొరపడాలి కండీ"

"అంతేకదా ?......ఇంత ప్రేమతోటీ లేపి, చివరికి చన్నీళ్ళలో మునగ మంటా వేమో బాబూ—"

"పా—పం"

౨

"పంచదార చాలదు"

"..................ఏం ?"

"......ఎక్కువయింది. కసింత డికాషన్ పొయ్యి"

".........చూసుకోండి"

"..................."

"చాలా ?"

"మొకటికే వచ్చింది. ఇంకేం చూడనూ ?"

"ఈమాటు పాలు చాలాయి కాదు...కదూ ?"

"హా—హ్హా—హ్హా"

"బాగుంది యుక్తి"

"కనిపెట్టేశావ్ !......ఏదీ ? అరకప్పేనా వుందా నీకూ ?"

"నాకిదే యెక్కువ"

"ఛా........."

"చాల్చాల్చాలు......అంతా నాకే యిచ్చేస్తే యేమి టండీ ?"

"ఈమాటు పుచ్చుకుందాం...మరి కానియ్యవేం?"

"పుచ్చుకోడానికి అసలు మీకు గుక్కెడేనా లేందే"

"ఇందాకా నీకో!"

"...................."

"...................."

"కోపం వచ్చిందా?"

"రాదా యేమిటి నువ్వు చేసిన పనికి?"

".........ఏం?"

"గడ్డం పట్టుకున్నప్పుడు......ఇక యిద్దరికీ సమానంగా పంచు మరి"

".........ఏం?"

"నాకెక్కువ యిచ్చావు"

".........సరిగా లేదూ?"

"ఇంకాస్త తీసుకో"

"చూడండి"

"...................."

"ఇంకాస్త"

"...................."

"ఇంకో రెండుచుక్కలు"

"...................."

"వొక్కచుక్క"

"గ్లాసు పట్టుకురానా?"

"అరచుక్క......ఆ! సరిపోయింది. ఇక పుచ్చుకో......"

"మీతో సరిగా వాటా పెట్టాలా నాకూ?"

"కష్టపడి తయారుచేసినందుకు నీకే యెక్కువ వుండాలి న్యాయానికి"

"మరి వొక్క చుక్కా — అరచుక్కా — అంటూ తూచినట్టు పంచారేం?"

"వోడిపోయాను......"

"దురుసుతనం యెప్పుడూ పనికిరాదనుమండీ"

"...................."

"తప్పుమాట అన్నానా?"

"...................."

"నా కోపం వచ్చిందా?"

"...................."

"ఏంచేస్తే పోతుందో చెప్పండి మీ కోపం?"

"నావాటా నీవాటా కలిపి—"

"నోటికి పోతుందా?"

"పానకాలరాయుడు లాగ—"

"మహాబాగా జ్ఞాపకం చేశారండి. మంగళగిరి వెడదామా వోమాటు?"

"ముందీ సంగతి తేల్చు"

"అయితే వొకటి చెప్తా వినండి"

"ఏమిటది?"

"ఎల్లుండి మీరు విశాఖపట్నం వెడతారు కాదూ!"

"వెడితే?"

"అప్పుడు నావాటా, మీవాటా కూడా నేనే పుచ్చుకుంటాను లెండి"

"అక్కడ నేనే మరో కప్పు యెక్కువ పుచ్చుకుంటానేమో?"

"నేను చూడవచ్చానా యేమిటి?"

"నేనుమాత్రం చూడవచ్చానా యేమిటి?"

"...................."

"మాట్లాడవేం?"

"......కాఫీ చల్లారిపోతోంది చూశారా?"

"అదిగదీ! చివరికి అలా తీసుకురావాలి పాయింటు దగ్గిరికి......మరి కానియ్యి......"

"...................."

"...................."

"ఏమండీ! మంగళగిరి మాట చెప్పరూ?"

"......వెళ్లాలని వుందా?"

"ఎన్నాళ్లనుంచో వుందండీ. ఒక్కమాటు వెడదాం. మళ్లీ నాలుగురోజుల్లోనే తిరిగివద్దాం. ఏం? పాతిక రూపాయలే కాదూ జీతం నష్టం?"

"......పైగా ఖర్చులో?"

"మూడోక్లాసులో వెడదాం......"

"...................."

"ఏం, నవ్వుతారేం?"

"కవులు తమ పద్యాలు తామే చదవడం కూడా తప్పు కాదుగదా కొంపతీసి?"

"నీలాంటివాళ్ల దగ్గిర చదవడానికి కూడా యోగ్యత వుండాలి"

"బా—గా చెప్పారు, కనక మీరే చదవండి"

"అయితే విను—"

జాల మొకింతయున్ సయిపజాలని..................
... ...ఒక శ్లోకట్లపై
ప్రాలి, కవుంగిటన్ బెనగు పట్టుల నిగ్గులు దేరు ప్రేమ...
............అతృప్తసయనమ్ముల ముగ్ధల దిద్ది తీర్చుతన్.

"......మధ్యమధ్య ఖాళీ లట్టే పెట్టారేం?"

"చేతకాక"

"పులకం!"

"వేళాకోళం కాదు. అయినా నువ్వు పూర్తిచెయ్యి చూస్తానూ"

"....................."

"కానియ్యి మరీ......పొరపాటున నే నెత్తుకున్నాను గాని, అన, లిది, కవయిత్రీమణులు ఎత్తుకోవలసిన ఘట్టం. అయితే, నువ్వు పూర్తిచేస్తే మాత్రం యిక నా తప్పుండదు"

"అ—లా—గేం! పా—పం!......అయితే—మరి—వెక్కిరిపించకు కదా!"

"అబ్బే"

"తప్పొస్తే దిద్దుతారా మరి?"

"నాతర మయితేనూ"

"చూశారా!"

"దిద్దుతాలే, దిద్దుతాలే"

"......నవ్యాకం డేం?"

"....................."

"......ఓరచూపులు చూస్తున్నారు"

"ఎంత సేపూ గునవడం!"

"అన్నీ కుదరాలా మరీ!......

జాల మొకింతయున్ సయిపజాలని రాధయు—

"రాధా!"

"మరేవయా?"

"....................

జాల మొకింతయున్ సయిపజాలని రుక్మిణియున్—

"నేను చెప్పలేదూ? మీ రెప్పుడూ నా మీదే పట్టిస్తారు......"

"ఇదిగో"

"....................."

"ఇలా రావూ?"

"ఏమో బాబూ!"

౫

"ఏమంటావ్?"

"మీరే మంటారూ?"

"నిన్ను వెళ్ళ మంటాను"

"....................."

"దసరాకి వెళ్ళక, దీపావళికి వెళ్ళక, చివరికి సంకురాత్రికేనా వెళ్ళకపోతే ఘోరకలి అనిపించుకోదూ?"

"....................."

"పైగా, మీచెల్లెలూ మరిదీ కూడా నాలుగురోజుల కిందటే వచ్చారుట"

"....................."

"నిరుడు మనం బొంబాయిలో వుండిపోయాం కనక నవం లేకపోయింది. ఈయేడు ఇంట్లోనే వుండికూడా—"

"మీకు సెలవు లేనప్పు డేం చేస్తామూ?"

"నువ్వు వెళ్ళడాని కేం? నేను శరీరం అమ్ముకున్నాను. నీకేం అడ్డూ?"

"నేను మనస్సూ, హృదయమూ కూడా ధారపోసుకున్నాను......"

"......ధన్యోస్మి......రుక్కూ! మాటిమాటికీ నీయెదటే నిన్ను స్తుతిచెయ్యడం పెద్దమనిషితరహా కాదు. మూడువందల రూపాయల జీతమూ, బాధ్యత గల పదవీ నీకాలిగోటికి పోలవు. అవేనా, నువ్వు నాపాలిటి భాగ్యదేవతవు కనకనే వచ్చాయి. నిజంగా నాఅంత సిరిగ[illegible] భాగ్యశాలి మరొకడు లేడు; కాని మీ అమ్మగా మీ నాన్నగారూ పెద్దవారైనారు. వారి ము[illegible] లోటు చెయ్యడం—"

"మీరు రాకుండా—మిమ్మల్ని విడిచి నేను వెళ్ల లేనండీ"

"ఇలా చూడూ......ఇదిగో......ఒక్క క్షణం నా కెండ విడిచిపెట్టి నా కేసి చూడవూ ?"

"...................."

"ఒక్క మాట విను. అంతే"

"...................."

"పోనీ, అవిరళికిశకపోలంగా నేనా వొక్క మాటు ముఖం యిలా తిప్పానో"

"...................."

"......వెళ్ళవూ ?"

"...................."

"నలుగురూ నాలుగు విధాలా నన్నంటారు"

"ఎవళ్ళ మంచిచెడ్డ లెవళ్ళకి తెలుస్తాయీ ?"

"......ఇంకేం చెప్పనూ ?"

"కథ చెప్పండి"

"శాస్త్రుర్లు చెప్పినట్టుంది......చివరికి మీ అమ్మగారికి నీమీదకూడా కోపం వస్తుంది"

"......చిన్న వుత్తరం చూడండి"

"నీకు కూడా రాశారూ మీ నాన్నగారూ? ఇంకేం ?......ఇది మీ అమ్మగారి దస్తూరీ"

"చదవండి"

"నాకన్నతల్లిని దీవించి—"

"ఇంకా ముందు"

"మీ రిద్దరూ రావడమే—"

"ఇంకా ముందు"

"పోనీ, అతగాడికి సెలవు పుట్టడంటే నిజమే. అయితే, నువ్వేనా తప్పకుండా రావాలి. తప్పదు. నువ్విదివరకే రానందుకే చెల్లాయి నన్ను నిలవనివ్వడం లేదు. నీజవాబు చూసుకుని, నువ్వు రమ్మన్ననాటికి మీనాన్న [illegible] వస్తారు......చూశావా ? మీ అమ్మగారు [illegible] చాలా న్యాయంగా వుంది......పోనీ, వీలుం [illegible] రానివాణ్ణా ?"

[illegible] వుత్తరం కూడా చూడండి"

"......ఇది మీ చెల్లాయి రాసింది. ఇవ్వాదేనా [illegible] తే—"

"చదవండి"

"అక్కయ్యకీ, అక్కయ్యవరంగా బావగారికీ నమస్కారాలు—"

"ఇంకా ముందు"

"నేను మొన్న ఆదివారమే నవరివారంగా—సెబాస్! మహామంచిమాట వేసింది మరద లిక్కడ"

"పదిబంతుల తరవాత చదవండి"

"బావగారికి సెలవు లేకపోతే నీకూ సెలవు లేదా యేమిటమ్మా ? —చూశావా ? చివరికి ముక్తాయింపు నామీద—"

"మరో నాలుగుబంతులు దాటించి చదవండి"

"రేపు సాయంత్రం—ఆరుగంటలకి—రైలుకారులో వస్తావా, సంతోషమే. లేకపోతే, నీకోసం—అంటే నిన్నిక్కడికి తీసుకురావడానికి ఎల్లుండి పొద్దుటి పాసెంజరులో నేను వస్తున్నాను. అప్పటికేనా నువ్వు ప్రయాణం తెమల్చుకుని, నాకోస మేనా స్టేషనుకి వస్తే, అక్కణ్ణుంచే వెనక్కి మళ్ళి, మెయిలెక్కి మనం కాకినాడ రావచ్చు......చూశావా ?...ఇక మోటతనం అనిపించుకుంటుంది. నామాట విను"

"...................."

"పోనీ, వచ్చి మీఅక్కయ్యని తీసుకువెళ్లవలసిందని మీచెల్లాయికి రాయనా ?"

"ఓపనిచేస్తారా ?"

"ఏమి టదీ ?"

"కోప్పడరుగదా ?"

"ఎప్పు డేనా వుందా ?"

"...................."

"...................."

"చెప్పెయ్యనా ?"

"ఆలస్యం యెందుకూ ?"

"మాచెల్లాయినీ మామరిదినీ—"

"ఇక్కడికి తీసుకు వద్దామా ? చాలా బాగుంది"

"...................."

"సెబాస్!......అయితే వెళ్లి పిలిస్తే గాని బాగుండదు......పగలు వీల్లేదు కనక రాత్రిబండిలో వెళ్లి పిలుచుకు రానా ?"

"రాత్రి నే నొక్కత్తినీ వుండనా యిక్కడా ?"

"తెల్లవారే టప్పటికి వచ్చెయ్యనూ ?"

"నా కేమీ తోచదండీ......ఒక్కత్తెను కేనా రాదు. తెల్లవారే దాకా మంచం నడు మెక్కి కూచో వాలి"

"పోనీ, మనం యిద్దరమూ వెడదామా ?"

"ఏం బాగుందో బాగుంది. ఈమాత్రం భాగ్యానికి—"

"మీ చెల్లాయి కోసం కాదిదంతానూ. మీ మరిది—"

"అతగా డేం ఆకాశంనుంచి వూడిపడ్డాడా యేమిటి ? నేనుత్తరం రాస్తాను జవాబని వంపండి"

"నాకు ధైర్యం చాలడం లేదు"

"అదంతా నేను చేస్తాను కాదూ ?...మా చెల్లాయి మాటకి అడ్డు చెప్పగల డేం అతనూ ?"

"అసలు మీ చెల్లాయి మాట ?"

"అది వొట్టి వెర్రిపిల్ల. నావుత్తరం చూసిం దంటే యెగిరిగంతు వేసుకుంటూ వస్తుం దది"

"అయితే ఓకే"

"ఏం ?"

"ఇదేమి టండోయ్, మీ మరదలు—అంటూ నలుగురూ నన్ను చూసి నవ్వుతా రేమో గదా ?"

"......మీ కొంటెమాటలు..... ఏం ?"

"హాయ్, హాయ్ !"

"...................."

"బుగ్గపోటుకంటే యిదే బాగుంది. పార్వతీ పరమేశ్వరుల కేనా యింత యేకీభావం వుండదు"

"నాకు కోపం వచ్చిందంటే బాగా జరగదు, ఏమనుకున్నారో !"

"ఏదీ, ఆమాట నా కేసి చూస్తూ అనూ"

"............ఏమండీ, మాచెల్లాయిని తీసుకు రావద్దూ ?"

"నేను వద్దనగలనా !, కాని వారి నిద్దర్నీ తీసుకు వచ్చి మీఅమ్మగారినీ, మీనాన్నగారినీ—"

"వచ్చినవులునూ అన్నమూ తినమని పండుగల్లో వారి నిద్దర్నీ అక్కడ అట్టేపెడతామా యేమిటి ?"

"అలా అన్నావు బాగుంది. ఈమాటు నాకు నచ్చింది"

"ఉత్తరం రాసి తీసుకురానా ?"

"తీసుకురా"

"ఎందు కేనా మంచిది, మానాన్నగారికీ, మామరిదికీ కూడా మీరు రాయండి"

"అలాగే"

"మాఅమ్మగారికి మాత్రం నేనే రాస్తాలెండి"

"సరే"

"........ పోనీ, యీపాటికి వంట అయిపోతుందేమో, కుక్కరు దింపి, అన్నీ సిద్ధం చేసి మిమ్మల్ని పిలవనా, ముందు వుత్తరాలు రాసుకురానా ?"

"పది నిమిషాల్లో రాయలేవూ ?"

"అంత సే పెందుకండీ నాలుగేసి మాటలు రాయడానికీ ?"

"వుట్టింటికి వుత్తరం రాయడం అంటే కలమూ కాగితాలూ పుచ్చుకూచోడం తొరగా తెముల్తుంది కాని ముగించడం మాటలతో యెప్పుడూ కాదుగా ?"

"అలాగే ?........ఎప్పుడో, పొద్దున్న అనగ పుచ్చుకున్న కాఫీ. మీరు రాయమన్నారు కనక వి లేక వొప్పుకున్నాను గాని, లేకపోతే, కసింత ధారక పడితే గాని నావల్లకాదు బాబూ వుత్తరాల్లు రాయడం. కాకపోయినా, మా వాళ్ల కసలు వుత్తరమే అక్కర్లేదూ. కాకిచేత కబురు పంపితే వచ్చేస్తారు"

"అయితే యిక వుత్తరం యెందుకూ కాగితాదండుక్కి ?"

"మామరిదికి రాయా లన్నారు కాదూ మీరు"

"అతనికి నేను రాస్తాను కాదూ ?"

"మీతమ్ముడికి మీరు రాశాటప్పుడు మరి యిక నేను రాయకూడదు టండీ ?"

"...................."

"కాకపోయినా, మీరు రాత పూర్తిచేసి భోజనానికి వచ్చేదాకా నేను గోళ్లు గిల్లుకుంటూ కూచోడమే కాదుటండీ!"

"...................."

"పోనీ, మా అమ్మగారికీ, మా చెల్లాయికీ కలిపి వొక్క వుత్తరమే రాస్తాను లెండి మీ కంత కష్టంగా వుంటేను"

"...................."

"మా నాన్నగారికి మాత్రం, మీరు రాసిన వుత్తరంలోనే నాలుగుబంతులు, కింద, రాస్తాను.....సరా!"

"ఇక నువ్వు రాయం దల్లా మీ మరిది వొక్కడికీని"

"మీరు రాయవలసిం దంతా రాశాక, "మీ వదినగారు యిక్కడికి రావలసిం దని నీకు రాయమని మరీ మరీ చెప్పిం దని మీరే రాసేయండి వొక్కమాట"

"మొత్తానికి నాటకంలో వొక్క అంకం అంత గ్రంథం నడిపావు"

"కష్టపడకుండా మీ నాటకంలో వొక అంకం దొరకడం మీకే నయం కాదూ!"

"అయితే, తక్కింది కూడా పూర్తిచేసిపెడతావా నువ్వు?"

"మామ్మో! కష్టపడి నేను రాస్తే, మీరు రాసినట్టు ప్రకటించుకుంటారు కామోసు పా—పం"

"పురుషుల అవ్యాజకరుణాకటాక్షంవల్ల, తెనుగుదేశంలో, యిప్పుడు, అక్షరజ్ఞాన మైనా లేని స్త్రీ లెంతమంది కవయిత్రీమతుల్లు అయిపోతున్నారో మరిచిపోయావా!"

"ఆసంగతి తెలిస్తే, ఆస్త్రీలు, ఆపురుషుల కెలాంటి సత్కారం చేస్తారో యేమైనా వూహించారా మీరెప్పుడేనా?"

".....గట్టిచిక్కే తెచ్చిపెట్టావు"

"దీంతో అయిపోయిం దనుకున్నారా యేమిటి? ఆంధ్రమహిళాసభలో యీ విషయం వొక తీర్మానం కూడా సగ్గిస్తాను చూస్తూవుండండి"

"వద్దువద్దు. ఇంతటితో చాలించు నీకు పుణ్యం వుం... ఆ ఆడంగిరేకలవారిని అలాగేనా బతకనియ్యి.

"...ళ్లి వుత్తరాలు రానుకురా"

"...నిమిషంలో వచ్చేస్తా నండీ; ఏం?"

"...రగా వెళ్లు"

"......మీకు భోజనానికి ఆలస్యం అయిపోయింది పాపం! పోనీ, భోజనా లయినాక రాసి ఆఫీసుకి పంపిస్తానండీ"

"ఏమీ ఆలస్యం కాలేదు. ముందు వుత్తరాలే రానుకురా"

"మాటల్లో పడి ఎంతపని చేశానూ!......"

౬

"......ఇవాళ చేమకూర మంచి పాకాన పడింది సుమా!"

"మీరు నాహృదయం అంతా వుత్సాహంతో నింపేశారు కాదూ!"

"అయితే!"

"అంచేత పాకవు సరిగా పడింది"

"అదా కథా! అలా అయితే, నువ్వు చేసిన ఆదరం సన్నానందసాగరతరంగాలమీద వూపెయ్యలేదూ!"

"......ఎటొచ్చినా విసురు నామీదే"

"తప్పతుందా మరి? నాలుగుగోడల మధ్యా వున్నంత సేపూ స్త్రీకి వుండే బాధ్యత పురుషుడి కేం వుంటుంది?"

"......అయితే, మొగాడు వొంక నక్క అయితే ఆడ దేం చెయ్యగల దండీ?"

"తల్లి, బాధ్యత తెలిసిం దయితే వా డలా వొంకనక్క కాడుగా!......"

"...................."

"దీనివల్ల మొగాడు ఏంచేసినా చెల్లిపోతుం దనీ, ఆడదానికి, సంసారంలో, కష్టం తప్ప మరేమీ లేదనీ అనుకోకు. మొగాడు సంసారంలో కేవలమూ వుపకరణం... వివరంగా చెబుతాను విను. మొగాడు పదునైన బాకు అనుకో. వీరుడి తెలివితేటలను పట్టే కాదూ ఆ బాకుకి వినియోగం?"

"అయితే, మన పెద్ద లంతా ఆ బాకుని చంటిపిల్లల చేతి కిస్తున్నా రన్నమాట కాదు టండీ?"

"ఇంకా సందేహమేం?......చదువు చెప్పించక—చిత్తానికి పరిణతి కలిగించక—హృదయానికి వుత్తేజనం యివ్వక—చిన్నతనంలోనే ఆడదానికి పెళ్ళిచెయ్యడం అంటే అంతే కాదూ అర్థం?"

"......మానాన్నగారు మంచివారు. కారుటండీ!"

"కనకనే నే నదృష్టవంతుణ్ణి—"

"రెండు ముక్కలు వెయ్యనా?"

"ఇంకెందుకూ, చారుకూడా అయిపోయాకా ?"

"...... ...."

".. ...."

"ఎంత నిమ్మళ్గా వుందో మీగడ !......"

"ఎంత తియ్యగా వున్నాయో పాలు !......"

"ఆ గొల్లదాకు మహా మంచి దాని సుమండీ పాపం"

"పాలగిన్నెలో నీడి కలిపి, యిచ్చి పెట్టకపోతే మాత్రం తెలుస్తుంది వాళ్ళకేమో వ్యాళ్ళమో"

"అవును, నీకూ మన్నా తీసుకొని విందుకు రమ్మన్నా నన్నడిగింది......"

"......ఏం చిలక చేశావ్! అయితే పండుగుల్లో మన యింటో వుండేవా ళ్ళంతా జోడాలే అన్న మాట.. ..."

"......అలా అయితే పోచిక్క వచ్చిందే !"

"ఏమిటది ?"

".. .. నిన్నటి విశేషాలు కదా ?"

"ఓహోహో ! చిక్కే !.. ...అయితే పండుగ నాలుగురోజులూ దాని కోడల్ని రమ్మను పనికి. పెద్ద వండుగునాడు, దాన్ని, మొగుణ్ణి తెచ్చుకోమను విందుకి"

"మునలిముండ నీడదూ ?"

"ఏడ్చినా సరే, ...మరేం చేస్తామూ ? మన యింటో లజ్జోడు వ్యవహారాలు పనికిరావు కాకపోతే, దానికి పెట్టవలసిం దేదో కోడలి కిచ్చి యింటికి పంపే సెయ్యి"

"అంతే కదా పాపం ? మహా మంచి ముండ సుమండీ అదీ ?"

"అంచేత నేనా యేమిటి ముండ అంటున్నావు ?"

"...................."

"నవ్వుకుని వూరుకుంటావేం ?"

"మీమీద సొద్దూ"

"నిన్న రాత్రి ముందు నువ్వే లేచావుగాదూ ?"

"ఆ—వ్—వ"

"ఏం ?"

"చాల్లెండి నేర్చుకున్నారు. ప్రతీపూటా యిద్దరమూ ఏకబంతిని తింటున్నా మని అందరికి తెలవాలి కాబోలు"

"ఇదివరకే తెలును నందరికీనీ. మనల్ని చూసే హెడ్‌మాస్టరుగారు కూడా యేకబంతి మొదలు పెటాడు"

"కూచోండి అలాగ మీయిష్టం వచ్చినంత సేపు"

"...................."

౨

"ఈరెండాకులే. ఇవి వేసుకోకపోతే నన్ను చంపు కున్నా—"

"గుమ్మా! నువ్వు నన్నలా విడిచిపెట్టలేకుండా వున్నావో, నిన్నూ నే నలాగే విడిచిపెట్టలేకుండా వున్నాను; కాని అప్పుడే పదకొండూ అయి దయింది. ఇక్కడికే అయితే—"

"ఆసేపు కంపెనీకి మీరే పెద్ద కదా, మిమ్మల్ని అడిగేవా రెవరండీ ?"

"నేనే తప్పు చేసి యిక గుమాస్తాల నేం ముదల కిందనూ ?"

"...................."

"మళ్లీ చిలక చుడుతున్నావు. చూశావా ?"

"ఇక మిమ్మల్ని బలవంతపెడితే అడగండి, ఈచిలకలో సగం......"

"........ఇక లే"

".........ప్చ్..."

"........పాగా"

"........జుట్టు కొంచెం చెదిరిం దండీ"

"పాగా పెట్టుకుంటే.........ఏం ?"

"...................."

"........ ...."

"...................."

"లోపలికి వెళ్ళు"

"మీరు సైకిలుదగ్గిరికి వెళ్లండి"

".............ఇక వెళ్ళు"

"సైకిలు స్టార్టు చెయ్యండి"

"..... ....ఊ"

"ఎక్కండి"

".............వెళ్ళు మరి"

"ఒక్క నిమిషం......అరనిమిషం ....ఉండరూ ?. ఉండరూ ?.........దిక్కుమా బస్సు, ఇదెక్కడ వచ్చిం దమ్మా మమ్మల్ని దానికీ ?........."

డయాన్థస్

విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారు ఎం. ఏ.

డయాన్థస్ గ్రీసు యువకుడు. అతడు పూర్వకాలమునం దెప్పుడో బ్రదికియుండెను. అప్పుడు గ్రీసుదేశములో నున్నవా రందఱు దేవతలతో సమానులు. దేవతలు భూమిమీదికి వచ్చుట, మనుజులతోఁ బ్రసంగించుట, యుండుచుండెడిది. ఆకాల మెటువంటిదో కాని యాగ్నేయవాయువాదిగుణములు కూడ దేవతలవలె వచ్చి మనుష్యులలోఁ బ్రసంగించుచుండెడివి.

డయాన్థస్ మిక్కిలి యందగాఁడు అట్టి ముఖలక్షణములు గాని శరీరావయవములు గాని కలిగినవాఁ డిప్పు డుండినచో నతనిని మన మందగాఁ డని యనము. కాని యాదినములలో నాదేశములో నతి డందగాఁడు. అతఁడు బక్కపలుచగాఁ బొడుగుగా నుండెడివాడు, అతని శరీరము మిక్కిలి సన్నన. అతఁడు గాలిలో నూగులాడుచు నడచును. అతనికి రంగులు గల వస్త్రము లన్నచో నెక్కువ యిష్టము. అతఁడు రోజాన కొక్కొక రంగు గల ధోవతియు నుత్తరీయమును ధరించును.

అతని సౌందర్యముయొక్క ప్రశస్తి నాల్గుదెసలందు వ్యాపించెను. దేవతాస్త్రీ లందఱు వచ్చి యతనిని జూచి మోహించెడువారు. అతడు పుష్పసుకుమారుఁడు. తుమ్మెదలు వచ్చి యతని శరీరావయవములపై వ్రాలి తేనియ కనిపించక యెగిరిపోవుచుండెడివి. అతనికిఁ గ్రమక్రమముగా దాను గొప్ప సౌందర్యవంతుడ నని తెలియవచ్చెను. యౌవనారంభసమయమునుండి, వాని సౌందర్యము మిసమిసలాడెను. అతని నాసిక తుద చక్కని సన్నని దిమ్మకట్టి నాసారంధ్రములు కొంచెముగా నుబికి ముక్కు పొడుగై సొగసు లొలికెను.

చెవులు నిక్కి బంగరు ప్రమిదలవలె నయ్యెను.

వాని కన్నులు నూనెలు పెట్టి పొడిచినట్లు చూడసాగెను. అతని కనుగుడ్డులో నల్లపాప తుమ్మెదలకుఁ బ్రేమావిషయమును బ్రాలసించునికి నతని హస్తతాడన బాధాజనకమును నైనది.

వాని పెదవి లేత యెఱ్ఱ కాంతి విరజిమ్మ దినదినము క్రొత్తదిగా యనిపించుచుండెను.

నడుబంకము పొట్టిదై ముద్దగా నడుమున కొద్దిగాఁ జీలినట్లు గమునకు క్రొత్త శోభ తెచ్చెడిది.

యౌవనాంకురముతో నతనికి మీసములు వచ్చెను. అతని యెఱ్ఱని మొగముమీద నల్లని మీసములు తుమ్మెద రెక్కలవలె ప్రకాశించెను.

శరత్కాలపు నదివలె నతని మనస్సుకూడ స్వచ్ఛమై యాస్వచ్ఛత యంతయు నతని పంచేంద్రియములయందు వ్యాపించెను.

అతని సౌందర్యమును గ్రీసుదేవతలు చూడలేకపోయిరి. వాయువీధులు పట్టలేకపోయినవి.

అతఁ డితరులైన గ్రీసుదేశపు సౌందర్యవతులగూర్చి వినెను. ఒకడు నార్సిసను. నార్సిస వేయందరైనను (Narcissus) ప్రేమించరేరు. అయందరైన నతఁ డందరైనగానే భావించరే దట. డయాన్థస్సున కీసంగతి తెలిసెను. డయాన్థసునకుఁ జాలమంది స్త్రీ లందరంత్రైలుగాఁ గనిపించిరి. నార్సిసను డయాన్థసు నందగాఁ డనరే దట. అందుచేత నితని కతనిమీదఁ గోపమువచ్చినది. అందరైన సంగతియే తెలియనప్పు డందగాఁ డెట్లగునని డయాన్థస్సు నార్సిససును దిరస్కరించెను. వారిరువురకును సౌందర్యాళి మానమునఁ జేసి యొకరి నొకరు మాపని విరోధము కలిగెను.

మఱియొకఁడు ఎండిమియాను. అతనిని చంద్రమండలాధిదేవతయైన స్త్రీమూర్తి ప్రేమించిన దఁట. అతఁ డొకరేయి నిదురించుచుండ నాచంద్రతేజోదేవత వచ్చి వానిని ముద్దుకొన్న దఁట. డయాన్థసు సర్వజగత్సృష్టిలో నున్న శైత్యస్వచ్ఛతలకు నిధానమైన యాచంద్రజ్యోతిరంగనను దాను ప్రేమించెను. స్త్రీసంస్థానమైన యా చంద్రతేజస్సీరము ఎండిమియానును ముద్దుపెట్టుకొన్న దఁట. డయాన్థసునకు ఎండిమియానుమీద గోపము కలిగెను.

డయాన్థసు బహుదేవతాస్త్రీలను గామించెను. సౌందర్యముయొక్క యథార్థస్వరూప మెఱుఁగనివా రతనిని ప్రేమించరే దని యతని విశ్వాసము.

మెఱుగు పెట్టిన వెండిబిళ్లలలో డయాన్థసు తన మొగము చూచుకొనును. ఆహా! అది యెంత తీర్చిన నాసిక! అల్లుకొనిన తీగవలె నాచెవు లెంత యందముగా నున్నవి? అవి కన్నులా! సూర్యతేజస్సుచే కభిముఖముగా నున్న ట్లున్నవి. అది పెదవి. సర్వకామినీభోగయోగ్య మైన బాలారుణచ్ఛవిభాసమానముగ నున్నది. ఆచిన్నిగడ్డము! దానితోఁ బ్రియామూర్ధభాగమున నదిమినచో నది పులకరింపుల కవధి. అతని మీసము లతనికే యచ్చెరువు కల్పించినవి. చమరీమృగము తోఁకకన్న నిగనిగలాడి, గాఢకాదంబినీమూలచ్ఛవికిఁ గేలికాస్థానమై తుమ్మెద రెక్కలకుఁ జక్కనలు దిద్ది చివళ్ళు వంపులై వాని సొగసు పట్టరాకపోయినది. ఈసౌందర్యము ముందు నార్సిసుని సౌందర్యమా? ఎండిమియాను దందమా? ఛీఛీ! లోకము మిథ్యాప్రవాదము. నార్సిసు రాజకుమారుఁడు. అందుచేత లోకము వానిని బొగడుచున్నది. ఎండిమి

యాను తల్లి దేవత అందుచేతఁ జంద్రజ్యోతి వానిని ప్రేమించినది. అంతియకాని వారి యొక్క సౌందర్య మన్నది లేదు

ఒకనాఁడు డయాన్థసు తన చెలికానితో మాటాడుచుండెను. అతని ముందు డయాన్థసు తన సౌందర్య శత్రువులను నిందించుచుండెను. "నీవు నార్సిసుసు గాని, యెండిమియానుసు (Endymion) గాని యెన్నఁడు చూడలేదు కదా! వారందగాండ్రు కారని నీకెట్లు తెలియును?" అని మిత్రుఁ డడిగెను. డయాన్థసునకీ ప్రశ్నతో కోపము వచ్చెను. ఆనాటితో వారి చెలిమి యంతమైనది

౨

డయాన్థసు కడుపు మండిపోఁదొడఁగినది తాను ప్రేమించిన యాదేవతా స్త్రీయుఁ దన్నుఁ దిరిగి ప్రేమించలేదు లోకమునందలి స్త్రీ లందఱు వానిది దేవతా సౌందర్య మని మెచ్చుకొందురు కాని ప్రేమింపరు అతని చెవులయందు నిత్యముగా నతని శత్రువుల గుణస్తుతులే పడుచుండెను అతఁడీ హృదయములోని బాధకుఁ దాళుకొనలేక పోయెను అతని పంచేంద్రియములు నతని మనస్సును వట్టుడికినట్లుడికిపోయెను.

డయాన్థసు జనపదములయందు దోర్చుకొనలేక పోయెను ఇది కలుకుఁ దానందగాఁ డనుకొనిన లోకము తన్నుఁ జూచి వెక్కిరించుచున్న దని యతఁ డూహించెను వారి నతఁడు సర్వదా నిందించెను అ దఱితోఁ బగపెట్టుకొనెను దీనిమూలమున నతనికి జనపదవాసము మిక్కిలి కష్టమయ్యెను. అతని నేడిపించుటకుఁ జాలమంది మనసులో నతఁ డందగాఁ డని యనుకొనుచుఁ గూడ ఛీ, ఛీ యతఁ డేమి యందగాఁ డన నారంభించిరి. తన గుణముచేతఁ దెచ్చుకొన్న యీవిరోధము నతఁడు తన గుణమునకుఁ గాక లోకము యొక్క బుద్ధిమాంద్యమునకుఁ గంటగట్టెను ఇట్లు లోకమునకు నతనికిఁ జెడిపోయినది.

ఒకనాఁటి ప్రొద్దున నతఁడు తా నడవులకుఁ బోయినచో నీ బాధ తగ్గు నని తలచెను. పోవుచుండగా నాతని యెదుట నొక స్త్రీ నిలఁబడెను

ఆమె యీర్ష్యాధిదేవత ఆమెకన్నులరంగు ఆకుపచ్చన. (Green eyed jealousy) ఆమె యతని నడవులలోనికిఁ బోవ ద్దన్నది తా నతనిని రక్షించెద నన్నది. ఆమె నతఁడు వెంటఁబెట్టుకొని తన యింటికిఁ బోయెను.

డయాన్థసునకు నామెమీదఁ బ్రేమ లేదు కాని తన్నెవ్వరుఁ బ్రేమించలేరు ఎవ్వతయో యొక్కతె తన్నుఁ బ్రేమించినందు కతఁడు సంతోషించెను. తాను ప్రేమించవలయు ననుకొన్న కీర్తి మొదలైన దేవతలు తన్నుఁ బ్రేమించకపోయి రన్న విచారము వాని హృదయములో నణఁగిపోయెను అది యతని మొగములో నొత్తుకొని వచ్చెను. ఈ నిగూఢదుఃఖ మీర్ష్యాదేవి పొందిన యలుపపుసుఖము వాని మొగమునఁ గలసి, వాని మొగ మొక వికారము పొందెను. భిన్నగుణములు కల వస్తువుల కలయిక వికృతిహేతువు కదా!

ఈర్ష్య యను గ్రీకుల దేవత యున్నను నామెను గౌరవింపలేదు డయాన్థసు లోకమును జ్ఞానహీన మని నిందించి యా యీర్ష్యాదేవత, యందఱు దేవతలన్న గొప్పది యని వాదించెను ఆమె యాకుపచ్చని కన్నులు చూచి లోకము భయపడెను. ఆమెను జూచి పసిరిక పామును జూచి లోకము కలఁతపొందెను. కాని డయాన్థసు ఆమెను కౌగిలించుకొని యామె కన్నులలోనుండి యామె హృదయమును దాకఁ జూచెను

క్రమక్రమముగా నామె సంయోగమువలన డయాన్థసులో మార్పు కలిగెను ఈర్ష్యాధిదేవత మొగ మతని మొగముతోఁ గలసినప్పుడెల్ల నతని ముఖావయవములు మార్పుఁ జెందెను అతని ముక్కునకూదారంగు వచ్చెను. ఆ ముక్కు చివర తేలి, యది యెఱ్ఱవాఱు పసుపుగా మారెను చివర పచ్చని సన్నని దిమ్మవలె నయ్యెను

అతని చెవులు తీగవలె నల్లుకొన్నది, చివళ్లు పెరిగి పీటిబ్బలి వలె నయ్యెను

అతఁడు లోకమువంకఁ జూచుట మానివేసి నిత్యము సూర్యమండలమువంకనే చూడ నారంభించెను అతని కన్నులలోఁ దెల్లగ్రుడ్లు నారింజరంగుగాఁ దిరిగెను. నల్లగ్రుడ్డు ఎఱుపురంగు కలిసిన పసుపురంగు తిరిగెను ఆ కన్ను లంతకంతకుఁ బెద్దవై ప్రొద్దుపొడుపు పూలవలెఁ గనిపించెను

అతని పెదవి లేతయెఱుపు మానలేదు. కాని దానిమీద తెల్లని బొట్లవలెఁ జిన్నచిన్న మచ్చలు కలిగెను.

అతని చుబుక మాకుపచ్చరంగుగా మారెను చివర మగ్గగా నున్నభాగము గట్టిపడి దిమ్మకట్టెను

వాని మీసములు నారింజరంగు ప్రబలించుకొనెను. చిట్టచివళ్లు నల్లగానే యుండెను.

ఈ మార్పు లోకము గ్రహించెను. దినదిన మతఁడు మునుపటికన్న యందగాఁ డగుచుండె నని లోకము గ్రహించినది అతఁడు లోకాతిశాయి సౌందర్యవంతుఁ డని నిస్సంశయముగాఁ దేలినది. లోకమునందెల్ల జనులు నతని వంకఁ జూచుట, యతనిని బొగడుట, జన్మచరితార్థము చేసికొనుట యనిపించినది. కాని యెవ్వరు నట్లు చేయలేదు

కాలము గడచినది. ఈర్ష్యాదేవత పరమరాక్షసి ఆమె యొడలి నిండ నెత్తురులేదు విష మున్నది. కొంతకాల మామె సం[illegible]ము చేసినచోఁ బురుషులు చనిపోదురు. ఆమె యొడలిలోని మనుజాల యొడళ్లలోనికిఁ బ్రవహించి, వారు క్రమముగా నశించిపోదురు.

డయానిథసు సౌందర్య మంతయు నసలే దేవతాసౌందర్యము. ఈదేవతాసంయోగముచేత నతని శరీరరేఖలే కాక యతని శరీరము లోని రక్తబిందువులు కూడ నస్థిచయముకూడ, ప్రేవులుకూడ, మాంసముకూడ నొకానొక దివ్యత్వమును సంపాదించుకొన్నవి. ఆదివ్యత్వము పెరిగినకొలంది నతనిలోని మానవత్వము క్షీణింపజొచ్చెను.

ఆనాటి యతని మానస మొక విచిత్రస్థితి బొందినది. ఆమానసము నంటియున్న యైదింద్రియములు చిత్రముగా మారెను.

నేత్రములు పసుపుపచ్చదనము పొందినను నతని చూపు లాకుపచ్చరంగుగా నుండెను. ఈర్ష్యాదేవత తన ముద్ర ఘటిల్లెననీ సంతసించెను.

నాసిక యథాప్రకారంగుగా నున్నను జిట్టచివర నాకుపచ్చ డిమ్మకట్టెను.

చెవులు నీటిక్రప్పలివలె నీలపురంగుగా మారినను నొక విధమైన యాకుపచ్చని రంగు వానియంతట నావరించి యుండెను.

అతని నాలుక యాకుపచ్చని రంగు పొందెను. అతఁడు సామాన్యముగ నోరు తెఱువడు. ఈర్ష్యాదేవతారహస్యంగమవేళ నీర్ష్య యతని పెదవి ముద్దాడి నోరిలో నోరు వెట్టి తన దంతములచేత నతని జిహ్వాగ్రమును గొఱికి యతఁడు కొంచెము బాధపడగా నొచ్చుకొని యీమారి నాలుక చాపించి చూచెను. అతని ప్రాణములోఁ దాను స్థిరపడినందుకు మిక్కిలి సంతోషించెను.

అతని శరీర మంతయు నాకుపచ్చని రంగు తిరిగెను.

౩

ఒకనాటి ప్రొద్దున డయానిథసు ఈర్ష్యతోఁ పోట్లాడెను. "ఛీ ఛీ ? నీమూలమున నేను జెడిపోతిని. మానవుఁడను గూరమైతిని. నేను మానవుఁడను. మానవలోకమునకు నే నెడనైపోతిని. నీ వేగడియు నాయొద్దకి వచ్చితివో యాగడియకన్న పాపపు గడియ లేదు. నీవు దేవతవు. నీకుఁ గనిపించుచున్న యీశరీరము నిజమైనది కాదు. నీ వీ శరీరమును లీలగా గ్రహించితివి. నీతో సంసర్గము చేసి నేను మానిసిగా నుండుట మానివేసి యొక ప్రకృతముగాఁ దయారైతిని. నన్ను నావారు మెచ్చుకొనుట లేదు." అనెను.

ఈర్ష్య యతని వంక నిదానించి చూచెను. తా నిన్నాళ్లతనితోఁ గాపురము చేసినను ప్రధానమైన యతని మనస్సు వికారము పొందలేదు. అతని యాత్మ మార్పు పొందలేదు. ఇది దుస్సహము. తనయొక్క యింద్రియములు, మనస్సును దన సంసర్గముచేత మారినను బాటలందు మార్పు పొందని యాత్మలక్షణమైన యొక తెల్లన సిందియుచునే యుండెను.

ఈర్ష్య తన యధికారపు హద్దు తెలిసికొని లేచిపోయెను.

ఈర్ష్య లేచిపోయిన సంగతి డయానిథసు లోకమునకు తెలియ లేదు. అతనికి లోకముమీద నొక విధమైన కోపము వచ్చి ఈర్ష్య తనయింట నున్నంతమాత్రమున దనతోఁ బుట్టిన మానవలోకము తన్నింత తిరస్కరించవలయునా ? యని వారివంకఁ జూడవలయునని లేదు. ఈర్ష్య తాత్కాలికముగ లేచిపోయిన దనియో, యతని యింటిలోననే యున్న దనియో లోకము తలంచి యతనివంకఁ జూడలేదు.

డయానిథసునకు మనసు విరిగెను. అతని సౌందర్యము భూలోకమున కలంకారప్రాయమైనది. తానింతటి సౌందర్యము కలవాఁడై లోకమునకు మే లేమి చేసెను ? లోకము తన్ను దిరస్కరించినమాట నిజమే. తాను వారి కేల యుపయోగపడరాదు ? తన పేరు మీద మహాసుందరమైన యొక శాఖను మానవజాతిలో సృష్టింపలేదు. తన సృష్టి యిట్లు వృథా యైపోయెను. ఈదిగులులో నతఁడు కొంత చివికి యొకనాఁటి సాయంకాలమున ప్రాణము చల్లనగుట కొక సరస్తీరమునఁ జేరెను. అందుఁ గూర్చున్నవాడు కూర్చున్నట్లు క్రుంగిపోయెను.

౪

చాలకాలము గడచెను. అతని శరీరమును మృగములు, పక్షులు, పురుగు లేమియును ముట్టలేదు. హోమకర్పూరము వలె నది హరించిపోయెను. అతని శరీర మొకచోట, శిర మొకచోటఁ బడెను.

డయానిథస్ :—అతని ముఖావయవములనుండియు, నతని శరీరమునుండియు నతని యింద్రియములనుండియుఁ జక్కని పూలమొక్కలు పుట్టెను. అతని పేరులో నెనిమిది యక్కరము లుండెను. ఒక్కొక్క యక్షరమున కొక్కొక్క మొక్కగా బయలుదేరి యతని సౌందర్యమును లోకముచేత నొప్పించెను. అతని శరీరము పడినచోట నతని పేరుతోడనే యొక పూమొక్క మొలిచెను. అతని శరీరమువలె నదికూడ నొక విశేషమైన గరకవలె నున్నది.

అతఁడు రంగుగల దుస్తులు ధరించిన ట్లా మొక్క రకరకాల రంగులఁ బూచును.

ఇపోమియా :—అతని చెవులు పడినచోట ఇపోమియా యను పూలమొక్క మొలచెను. దాని పూవులు నీలిగంటలవలె నుండెను. అవి నీటిక్రప్పలిపూల వంటివి.

ఎమోరాంతస్ :—అతని పంచేంద్రియములును నతని మనస్సును గలసి దాని యాకులుగా, నతని యాత్మ దుంపగా, నీ పేరుగల దుంపజాతి మొక్క పుట్టెను. దాని కాలు లేవు. ఇవియే యతని పంచేంద్రియములు, మనస్సును. అతని యుతికిపోయిన గుడ్డవలె ముడు యెఱ్ఱగా నుండి యాలుకలు నీర్ష్యచేత నాకుపచ్చనై పశ్చాత్తాపములవలన గలిగిన తెల్లదనము చారికలై లోపలలో నుండును.

నెస్టూర్షియమ్ :—అతని మీసాలు ముడిపడి నారింజరంగు, చివరి నల్లదనము, నీ పూవుమొక్క పూవులవలె భాసించెను. ఈ మొక్క బంగారు రంగు పూలు పూయును. దాని రేకులు పచ్చ్యదారకములవలె నుండును.

కెబిరోజ్ :—ఇది యతని చుబుకము. ఇది యతని గడ్డమువలె పొట్టి మొక్క. ముద్దపూలు పూచును. ఏటేట నది తొందరగాఁ

బూచునది తెలుసుకొని వచ్చిన యతని గడ్డపు సొగసు దానిలోఁ గనిపించును.

హెలియోట్రోప్ :—ఇది యతని నాసిక. పూవు ఊదారంగు. పూవులో నెట్టివాగు పసపురంగు కూడఁ గలదు. లోపలి దిమ్మలు పచ్చని సన్ననివి.

అర్సీనియా :—అతని నేత్రము లీమొక్కగా జన్మించెను. ఈ మొక్క క్రమక్రమముగా మన దేశమునకు గూడ వచ్చి, దీనిని, మనము ప్రొద్దుపొడుపు పూలమొక్క యందుము. అతఁడు బ్రతికియున్నప్పుడు నిత్యము సూర్యునివంకనే చూచుచుండుటచేత దాని పూలెప్పుడును సూర్యునివంకకే తిరుగుచుండును. అతని లోతుకన్నులను సూచించుట కామొక్క పొట్టిదిగా నుండెను. అతని కన్నులు వోలె పూలు. నారింజరంగు. నల్లగ్రుడ్డీర్ష్యవలన నెఱుపు తిరుగుటచేత నా యెఱుపు పూవులోన గనిపించుచునే యుండును.

సెపానేరియా వక్కారియా :—ఇది యతని పెదవి. ఇది ప్రతియేటఁ జచ్చిపోవును. మరలఁ బుట్టును. ఇది కష్టముచేతఁ బెంచదగిన మొక్క. (Hardy Annual) ఈ మొక్క పూవుతంగు అతని పెదవివలెనే లేతయెఱుపు. ఈర్ష్యాదేవి దంతములు నొక్కగాఁ బుట్టిన నెత్తురుబొట్లుచిన్నచిన్ని యెఱ్ఱని బొట్లుగా నాపూవుమీద నిప్పటికిని గన్పించుచునే యుండును. సౌందర్యవతులైన ఙహుకామినీభోగయోగ్య మగు నది యని కాఁబోలతని పెదవి నుండి పుట్టిన యీ మొక్కపూవును ప్యారిసునగరములో స్త్రీలు మిక్కిలి గా వాడుదురు. వారికి దీనిపూవులన్నచో మిక్కిలి యిష్టమట.

అతఁడు చనిపోయిన తరువాత లోక మంతయు నతనిని గురించి పొగడెను. ఈర్ష్యాహతబుద్ధి యైనను నాత్మలో సత్పురుషుఁడైన యతడు లోకమున కీ విధముగా నుపకరించెను.

ఇప్పటికిని డయాన్థసు పూవుమొక్క యున్నచోట తోటమాలీ లెవఁడో పురుషునితో మాట్లాడుచున్నట్లు, నొకని కెదురుగా నిలుచున్నట్లూహింతు రఁట.

పర్యాలోచనము

భావరాజు వేంకటకృష్ణరావుగారు బి. ఏ. బి. ఎల్.

ముందుచూపుతో మురిసిపోతూ ఉన్న ఆంధ్రుడు, ఒకసారి వెనుకకు తిరిగి చూస్తే బాగుండును! కాని వెనుకకు తిరిగి చూడడం అంటే ఆంధ్రునికి అపరిమితమైన దురభిమానము!

ఇరువై అయిదేండ్లనుండి ఆంధ్రులు సావకాశముగా ఆంధ్రోద్యమము సాగిస్తూ ఉన్నారు. ఆ ఉద్యమమునకు ఫలితము ఇంతవఱకు చేకూరలేదు. ఒకటి చిన్నచక్రము ఇంకొకటి పెద్దచక్రము గల బండికి జోడు కుదురని యెడ్లను గట్టి త్రోలుటకు గుడ్డివానిని బెట్టినపుడు ఆ బండి నడక ఎలాగున సాగుతుందో ఆ విధముగా నడుస్తూ ఉన్నది ఆంధ్రుల ఉద్యమము. ఎందు కీలాగున నీళ్లు నమలుచున్నట్లున్నదో యీ ఉద్యమము అని, విచారణచేసి, కారణం చూపించి దిద్దగల ధీశాలి యింతవఱకూ కనబడలేదు.

జాతీయాభిమానము, దేశభక్తి, కలిగిననాడు ఆంధ్రుడు నిద్రబోతూ ఉన్న కోడెత్రాచువలె ఉండినాడు. జాతీయావేశం కలిగినపుడు తన పూర్వస్థితి స్వప్నప్రాయంగా గోచరించింది. ఒకటిన్నర శతాబ్దములో తన పూర్వస్థితి యేవిధంగా మారిపోయినదో తలచుకుని నిర్వేదమును పొందినాడు. విజయనగరసామ్రాజ్యవైభవము తలక్రిందులై పోయినా, కొంత అధికారమును నామమాత్రాలతో పెనుగొండలోను, తరువాత చంద్రగిరిలోను, తిరిగి తల యెత్తజేసినాడు. కాని, ఆ నాటికి సామ్రాజ్యం పూర్తిగా బలక్షీణ మయిపోయింది. పోనియ్యండి, తంజాపుర, మధురరాజ్యములు వెలిగిన వంటే, ఆ దివ్యమైన వెలుగు మెఱుపువలె కొరుముబ్బులవంటి అంతఃకలహములలో అంతరించిపోయింది. ఆంగ్లేయులు వచ్చి పూర్వాంధ్రదేశములో వర్తకం సాగించినపుడు మళ్లీ యీ ప్రాంతమును ఐశ్వర్యలక్ష్మికి లీలామందిరము చేయగల రని ఆశ పడితే, ఒకనాడు వారు అమాంతంగా సర్వస్వం దొర్లించుకుని చెన్నపట్నం వెళ్లిపోవడంచేత ఆ ఆశ అడియాస అయినది. ఆంధ్రుని కంతటితో, సర్వము నాశనమైనది. జన్మభూమి, ఉన్నచోటు, కాణాచి అన్నీ విడచిపెట్టుకొని పరరాజ్యంలప్రవేశించి మొదటినుంచి అంతా పునస్సృష్టి చేయవలసివచ్చిం ఆంధ్రజాతికి అంతటితో, వెన్నెముక విరిగిపోయినది. అంతటితో నేలపై చిందిన పాదరసమువలె ఆంధ్రజాతి చెదిరి పూర్తిగా కూలి యినది.

ఇట్టి ఆపత్తులో మునిగిన ఆంధ్రజాతికి మూర్ఛవచ్చినట్లయ్యెను మత్తు నుండి మేలుకొనునట్లు అతనిని వంగదేశీయుల జాతీయోద్యమ మేలుకొలుపులు పాడినది. ఆంధ్రుడు కన్నులు విప్పి చూపస్మారమున కూలినాడు. ఆయావేశమున కన్నులు విప్పి కచూచి త్రాచుపామువలె సాగి బుసకొట్టినాడు. అతని యావేశ సంరంభము యిరుపక్కల ప్రాంతాలవారికి భీతి, ఆశ్చర్యము కలిగించినవి. ఆ రోజులలో ఆ ఆవేశమును మత్తెక్కించిన భింపజేసినది ఆంధ్రుల చరిత్ర. అతడద్దానిని చదివి, [illegible] గిన ఆత్మవికాసముతో ఆవేశంతో జాతీయాభిమాన[illegible] పూరించి కార్యరంగమునకు తొల్లిటివీరులలోని ఉడికి[illegible] ఆంధ్రజాతీయం దుద్భవించిన నూతన ఉత్సాహశక్తి[illegible] పూర్తిగా తెలుసుకోలేకపోయినాడు. వర్షం కురిసిన [illegible] పారలి ప్రవహించే కొండవాగులాగున, ఆంధ్రుడు [illegible]

త్రుళ్లింతలాడినాడు. ఏటి ప్రవాహమునకు అనకట్ట కట్టి నీటిని కాలువలకు, పాయలకు, మళ్లకు మళ్లించి పంటలు పండించే పూర్వపు శక్తి ఆంధ్రునికి ఆనాడు కలుగలేదు. దానికి కారణము అపస్మారములో నున్న ఆంధ్రజాతికి సంపూర్ణమైన ఆత్మవికాసమును అప్పుడు కలసిన ఆంధ్రుల చరిత్ర కలిగించలేదు. సంపూర్ణమైన ఆత్మవికాసమును కలిగించగల ఆంధ్రదేశచరిత్ర ఆంధ్రులచరిత్ర నేటికిని మరియొకటి కలుగడలేదు.

ఆంధ్రులచరిత్ర సమగ్రంగా ఇంతవరకు ఒక్క విద్యార్థికుడైన ఆంధ్రుడూ వ్రాయకపోవడం ఆంధ్రజాతి దురదృష్ట మనవలయును. నిజాంరాష్ట్రంలో ఉన్న ఆంధ్రులకు కాకతీయాంధ్రసామ్రాజ్య చారిత్రము కండ్లు విప్పారజేసినది. ఓరుగల్లుదుర్గము, హనుమకొండ రామప్పదేవాలయాదులు చూచుకొన్నప్పుడు ఆకాకతీయప్రభువుల నాటి యాంధ్రుల ఔన్నత్యము దివ్యమోహన మైన రూపము దాల్చినట్లు వారికి సాక్షాత్కార మైనది. చాళుక్యుల చరిత్ర రెడ్డిరాజుల వైభవము చదివి తెలుసుకొన్ననాడు కొండవీడు, కందుకూరు, బెజవాడ, రాజమహేంద్రవరము, దాక్షారామము, సింహాచలము మొదలయిన వాటిని చూచినపుడు, పూర్వాంధ్రసీమవారలకు ఉత్సాహం పొంగి పొరలిపోయింది. కాని రాయలసీమచరిత్ర ఎవరికి సరిగా తెలియదు. ఆంధ్రులచరిత్రయందు అది యేమీ కనబడదు. అది ఆంధ్రజాతి యొక్క దౌర్భాగ్యము. అది నిజముగా ఆంధ్రుడు దుఃఖపడవలసిన విషయము. అక్కడి ఆంధ్రులు ఇక్కడి ఆంధ్రులు ఒక్కరే—కాదు—దక్షిణమున కన్యాకుమారి వఱకూ వ్యాపించి వలసబోయిన ఆంధ్రులు సయితము, కృష్ణాగోదావరీమహానదుల ప్రాంతములనుండి వలసబోయి, విక్రమించి, జయించి, ఆక్రమించుకున్నవారి సంతతివారే! అని చరిత్రకారుడు చాటి చెప్పలేకపోయినాడు విజయనగరసామ్రాజ్యస్థాపనాచార్యుడు ఆంధ్రుడు అని గర్వసంరంభమును గలిగించి, దోహదము చేయగలిగినవాడు లేకపోయినాడు. మీదు మిక్కిలి, కలిగిన యాగర్వసంరంభమునకు అడ్డుతగులుటకు వింతపరిస్థితులు తటస్థమయినవి. ఆంధ్రకవితకు విద్యానగరవీధులందు పెండ్లిపందిళ్లు కప్పించిన ఆంధ్రభోజుడు, ఆంధ్రకవితాపితామహుని మనుచరిత్రం బందుకొనువేళ పురమేగ బంగరుపల్లకిని తన చేత యెత్తిన సార్వభౌముడు, శ్రీకృష్ణదేవరాయమహారాయలు, ఆంధ్రుల యత్యున్నతస్థితికి కారణభూతుడై యవతరించిన మూరురాయరగండడు, ఆంధ్రుడగునా కాదా యను కుశ్శంక ఈనాడు కలిగినది. రాయలసీమవారికి కాలూనుటకుకూడ అవకాశము లేకపోయినది. బమ్మెర పోతరాజువంటి ఒక మహాకవిని ఓరుగంటిసీమవారు మానాటి వాడని లాగుకొనిపోవుచూఉం టేనిర్విణ్ణుడై, ఈర్ష్యతో, రాయలసీమనాటి ఆంధ్రుడు ఊరకచూస్తూ గ్రుక్కిళ్లుమ్రింగినాడు. కాని వారికి ఆంధ్ర చరిత్రకారు డొకడయినా, ఆంధ్రకవితాపితామహుడైన అల్లసాని పెద్దన, రామరాజభూషణుడైన భట్టుమూర్తి, అయ్యలరాజు రామభద్రుడు, తెనాలి రామకృష్ణుడు, పింగళి సూరన, అందరికంటె మిన్న ఆంధ్రచక్రవర్తి కృష్ణరాయకవీంద్రుడు ఆరా

యలసీమయ టినవాడు! వొక విశేషం మాత్రం స్ఫుటంగా కనపడు
ఈర్ష్యను చ షిస్తూ ఉంటే?
లేకపోయిన
వరించుటకూ వృపంతులుగారు, ఇప్పుడు, తమ త్రివేణిపత్రిక
స్తుతమై పరిలేటట్లు సమకూర్చా లని సంకల్పించుకునివున్నారు.
లేకపోయిన
ఉన్నప్పటికప్పుడుండా పూర్తి చెయ్యాలసిం దని దేశీయు
రఘునాథభు తలచుట అందులో సంతకం చేసినివారిలో మూడుపా
త్యాగరాజా
వదలుకో. ఆంధ్రరాష్ట్రం విడిపోయివుంటే ఆ అరవలు
సంతతివార
ముండ్లనుండి? తెనుగువా రవ రేనా రావి పట్టుకుపడితే
కారుడు
ఏవిధంం చేస్తారా?
రిల్లగ దేశవా
యని తమకల్పసిద్ధి కోసమేనా పంతులుగా రిప్పుడు యీ
అనిపించరే
మూచి పరిసమాజంగానే వుంది.
ఇంతవ క్షణ కలిగిన కొన్ని చిల్లరఉద్యోగాలూ, ఒకటి రెండు ప్రా
కారం జరి న్నది. చ్చినంతమాత్రాన సంతోషించవలసిన దేశా?"
ము ఆంధ్ర
కులుగారు. ఆ ప్రశ్న యిప్పుడు మా చెవిలో
గల అష్ట
రన్న సంగ
సనా.
సమానగా అయనే స్వక్ష.
డిన ధీరు ఇప్పటి చ
సంపదను ం తలకెక్కి తెనుగుటాకీల సంఖ్య పెరిగింది; కాని యో
పాలుపొ బుద్ధిపాటుపోయింది.
ననుభవిం నాడకుండపజాతి కేసక్కుబాయిటాకీ వొక పెద్ద మచ్చ.
జాతియ కుండా ఆర్యమూ, సంగీతమూ, అభినయమూ, పాత్రౌచిత్య
క్రిములను మ చరిత్రమూ, ఫోటోగ్రాఫీ, ఆంధ్రప్రతిష్టా— సమస్తమూ
వారికిని,
వ
నది. అ డైరక్టర్లూ, ఫిలింయజమానులూ యీ విధ్వంసం
గూడ గా పాటుబడ్డారు.
ఈర్ష్య, స్తు" చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహకవిగారి పాటు
పోయిన క్కవ.
అన్ని విధ
అందరూ డబ్బుకోసం తక్కిన సమస్తమూ విడిచి
రాయల
అనూయ
సీమవా సయా రయివున్న తెనుగుటాకీ లన్నీ చూడగా
చూపు గా పాలుపుచ్చుకోడానికీ గూడా తెనుగువారు
సీమవా తోంది.
నిస్సహా యిలాంటి ఆపకీర్తి వస్తూవుంటే రసికు లంతా
ఆంధ్రు పెలవిచ్చిన?
ములు ఆయనను గాలకు పోతోంది. కళా, కాటికి పోతోంది. ఇక
వ్రేళ్లతొప్పనుకూడా కూ?
ఐక్యభుచడానిక కని టాకీలు తయ్యారుచెయ్యడాని కరుదైన
మహనక గా, యిప్పటి డైరక్టర్లంనుకు తగ రని చెప్పడాని
గుమజాం వీరభద్ర మర్యకులు లేరూ?
ఉన్న రచింపిం

హిందీవల్ల తెనుక్కి జరుగుతూవున్న అపకారం

ఇటీవల హిందీప్రచారసప్తాహదినోత్సవంలో దక్షిణభారత హిందీప్రచారసభవారు మాతృభాషాదినం అని వొక ప్రహసనం జరిపారు. అది వారెందుకోసం జరిపారో అది అప్పుడే దేశీయులకు అర్థం అయింది. ఆ వుత్సవపు సభలో భారతిసంపాదకు లయిన శ్రీగన్నవరపు సుబ్బరామయ్యపంతులుగారిని కూడా వొక వక్తగా నిర్ణయించారు. ఈ గౌరవానికి మురిసి పంతులుగారు హిందీప్రచారాన్ని సమర్థిస్తా రని హిందీప్రచారసభవారు ఆశించివుంటారు ; కాని యిందుకు వ్యతిరేకం జరిగింది సుబ్బరామయ్యపంతులుగారి ఉపన్యాసంలోనుంచి. స్థలం చాలక కొన్నిభాగాలు మాత్రమే ఇక్కడ ప్రకటిస్తున్నాము.

సంపాదకుడు

నాకు పంద్రెండేళ్లుగా భారతి సంబంధం ఉండడంవల్ల తెలుగువారి రచనలతో పరిచయంబాగావుంది. వాటితత్వం తెలుసుకొనే అవకాశం అందువల్ల ఏర్పడింది. హిందీచదువుకున్న మా తెలుగువారు హిందీలోనుండి చేసిన అనువాదాలూ, తాము సొంతంగా వ్రాసిన రచనలూ హిందీసంప్రదాయాలను అవలంబించి ఉండడం స్పష్టంగా కనబడుతుంది. కొంతమంది తెలుగుమాటలు మరిచి హిందీమాటలు కలపడంకూడా కద్దు. దీనికి ఎన్నయినా నిదర్శనాలు చూపవచ్చును; చూపగలను. కాని అందు కిదికాదు తరుణము. ఇట్లా తెలుగులో తెలుగుదనం సన్నగిల్లిపోతూ వుందంటే తెలుగువారికి విచారం కలగదూ! తెలుగుమాటే ఏల? ఇతరభాషల విషయంకూడా అంతే. మాతృభాషలస్థితి యిదివరకే ఇంగ్లీషు ప్రాబల్యాన శ్రుతిమించిందన్న సంగతి అందరికీ తెలుసు. ఇప్పుడు హిందీవల్ల రాగానపడిపోతూవుంది. అందుకోసమని వారివారి మాతృభాషలను కాపాడుకోమని చెప్పడం అత్యవసరం అవుతుంది. మాతృభాషలో మంచిప్రవేశం సంపాదించుకొని దాని హృదయాన్ని కనుగొన్నవారు ఎందుకోసమయినాసరే. ఎన్ని అన్యభాషలను నేర్చుకొన్నా తమ మాతృభాషవ్యక్తిత్వాన్ని నిలబెట్టుకోగలరు. ఇది మాతృభాషల విషయం.

ఇంక జాతీయభాష విషయం మనవిచేస్తాను. భారతదేశవాసు లందరూ ఏకజాతివారనీ. వారు ఎన్నిమతాలవారయినా ఎన్నిభాషలవారయినా సరే, వారికందరికీ భారతదేశ వ్యవహారాలు సగటున చక్కదిద్దుకోడానికి ఒక సామాన్యభాష అవసరమనీ అట్టిభాషగా ఉండతగింది హిందీ అనీ, అది స్వరాజ్య సంపాదనానికి అవశ్యమయిన ప్రధానసాధనాలలో ఒకటనీ, మనదేశ నాయకులందరూ ఏనాడో నిర్ణయించారు. వారి నిర్ణయాన్ని, ఆదేశాన్ని అనుసరించి హిందీ ప్రచారసభ మొలకెత్తి ఆ భాషను వ్యాపింపచేస్తూవుంది. అఖిలభారతజాతి ఉద్ధరణంకోసం ఏర్పడుచుకొన్న ఆ హిందీభాషను, వ్యవహార జ్ఞానంకోసం నేర్చుకోవద్దని తనలోని భారతీయ రక్తం ఇంకిపోనంతవరకూ ఏ భారతీయుడూ చెప్ప[illegible]నా విశ్వాసం. ప్రతికూల ప్రచారంవారుకూడా అదే చెబుతున్నారు. అయితే జాతీయభాష స్థానమూ, దానికి చూపవలసిన గౌరవమూ వేరు; మాతృభాషస్థానమూ, దానికి చూపవలసిన గౌరవమూ వేరు. మొదటిది మాతృభాష, తరువాతిది జాతీయభాష. కాని ఇంగ్లీషు చదువువచ్చినతర్వాత అది తల్లకిందులయిపోయింది. గౌరవము ఆ అన్యభాషమీద కలిగిపోయింది. మాతృభాష అగౌరవాన్ని పొందుతూవుంది. ఈముప్పు కడుపుకూటికోసం వచ్చింది. ఇప్పుడిప్పుడు అన్నిభాషలవారూ తమ తప్పును తెలుసుకొంటున్నారు. దిద్దుకోవడానికి ప్రయత్నాలు సాగుతూవున్నవి. ఇంతలో హిందీవచ్చింది. మళ్లీ మాతృభాషకు మరొకపీడకలిగింది. అది తొలగిపోవడముకోసమే ఇప్పుడు హిందీ ప్రచారానికి ప్రతికూలంగా వాదాలు బయలుదేరడం. ఆయాభాషలవారు ఈహిందీప్రచారంకోసం వేలకొలదిగా ధనమునిచ్చినారుకాని తమతమ మాతృభాషలకోసమని ఏమీచేశారుకారు. ఎన్నోపరిషత్తులు, సమితులు, సంఘాలు పేరువడున్నవి గాని మాతృభాషోద్ధరణం విషయంలో అవి చేసినపనికూడా పేరుమాత్రంగానే కనపడుతూవుంది. నాపన్నెండేళ్ల అనుభవాన్నిబట్టి చెప్పుతూఉన్నాను, ఈకాలంలో ఉత్పత్తి అవుతూవుండే సాహిత్యాన్ని – గ్రంథరూపమయినాసరే, వ్యాసరూపమయినాసరే చూస్తూవుంటే అది నానాటికి భ్రష్టం అవుతూవుండడం స్పష్టంగా నాకు గోచరమవుతూ ఉంది. 'హిందీ–తెలుగు' అనే వ్యాసం వ్రాసిన సందర్భంలోనే మా తెలుగుస్థితిని గురించి 'భ్రష్టాంధము' అనుపేర ఒకవ్యాసం వ్రాశాను. ఒక తెలుగుకే కాదు. కన్నడానికీ, అరవానికీకూడా పట్టింది యీగతి. ఆ భాషల పరిచయం కూడా కొంత నాకుండడం మూలాన వాటిల్లో లోపం తెలుసుకోగలిగాను. ఇప్పటికైనా కన్నుతెరచి పరభాషావ్యామోహాన్ని దూరంగాపెట్టి తమతమ భాషల నుద్ధరించుకోవడ మిక్కిలి అవశ్యకమని ఆయాభాషల వారిని హెచ్చరిస్తూవున్నాన

హిందీప్రచారకులు కొందరు 'మాతృభాష అక్కరలేదు. హిం చదివితే చాలు అనికూడా ప్రచారము చేస్తున్నా' రని ప్రతిపవాదులు సకారణంగా నిరూపిస్తూవున్నారు. హిందీ ప్రచారకులట్లాచేయడం అన్యాయం అనక తప్పదు. ఇంకొక విషయం. హి ప్రచారసభ తాను ప్రచారం చేయడంలో అర్థంవుంది. తన బరు: తగ్గించుకోవడానికని–సభవారు హిందీవ్యాప్తికోసం అనవచ్చు ఎట్లయినా ఫలం ఒకటే కేంద్రి–ప్రారంభ పాఠశాలలనుండి కాలలవరకు అన్ని తరగతుల పాఠశాలలలోనికి హిందీని ఎక్కి వలెనని బాగా ప్రయత్న ప్రచారాలు చేస్తూవుంది. కొన్నింటి ప్రవేశం కలిగింది కూడా–నియత విషయంగా అవునో కాని ఐచ్ఛికవిషయంగా మాత్రం అగును. కళాశాలలలోన అయితే సహింపవచ్చును గాని ప్రాథమిక మాధ్యమిక ఉన్న శాలలలో హిందీ ప్రవేశము దుస్సహం. నేటి పాఠశాలలో భారతీయసంప్రదాయానికి విరుద్ధమయింది. అది స్వతంత్రతకి పనికిరానిది. అట్లాటి పాఠశాలలలో ఎంతోసొమ్ము వ్య

ఎంతోకాలము చదివి ఉన్నతపరీక్షలలో ఉత్తీర్ణులయినవారికి గూడ ఎందులోనూ, ఎందుకుగాని పనికివచ్చేటంత ప్రవేశం లేకపోవడం మనకు అనుభవసిద్ధము. ఈమాత్రానికోసం మనపిల్లలు అనావశ్యకాలయిన అనేకవిషయాలను పాఠశాలలలో చదవడం అనివార్యమవుతూవుంది. వాటికితోడు హిందీని ఒకదానిని వారికి క్రొత్తగా నెత్తికెక్కించడం అనాలోచితమైనపని. అనావశ్యకాలయిన విషయాలను చదవడంచేత కృశించి కొయ్యబారుతూఉండే పిల్లల మృదువైన మెదడును రాయిపారచేయడం అవుతుందికాని దానికి చైతన్యాన్ని ప్రసాదించి వికసింపజేయడం ఎన్నడూకాదు. ఇట్లా హిందీని చేర్చవలెనన్నకోరిక ఉన్నపుడు అనావశ్యకాలయిన వాటిలో దేనినైనా మాన్పించగలిగివారా ? మన కది సాధ్యమా ? అస్వతంత్రులకు అది ఎట్లాసాధ్యం అవుతుంది ? కాబట్టి యిప్పటి స్థితిలో హిందీని పాఠశాలల్లో ప్రవేశపెట్టడం మిక్కిలి పొరపాటు. ఎన్నియేండ్లు ఎన్నివిధాలుగా ప్రచారప్రయత్నాలు చేసినా ఇతర భాషలవారెన్నడునూ హిందీభాషవారు కాబోరు. ఎన్నివిధాల పాడయినా తమతమ భాషలనే ఆయాప్రాంతాలవారు వాడుకోక తప్పదు. కాబట్టి హిందీప్రచారం ఒకహద్దుకు అవలనుండియే జరగవలెను. అపుడు దానికి దెబ్బతగలదు. అంతవరకూ ఉపద్రవం తప్పదు దానికి.

నేను తెలుగువాడను ; తెలుగునుగురించి మాట్లాడుతూవున్నాను. మా తెలుగువారి కీవిషయంలో కొంత సలహాయివ్వడం అవసరం. ఇప్పుడు హిందీవచ్చినవారన్న ఆరున్నర లక్షమందిలో మా తెలుగువారి సంఖ్య తక్కిన భాషలవారి సంఖ్యకంటె హెచ్చు, ఇందులోనే కాదు, సత్యాగ్రహుల్లో, జైళ్ళకు పోయినవాళ్ళల్లో, ఇతరదేశీయ కార్యాలు చేసినవారిలో ఈ దక్షిణభారతంలో ఇతరప్రాంతాల వారికంటె మా తెలుగువారి సంఖ్యే అధికము. ఎక్కువ కష్టనష్టాలకు పాలయినవారూ వారే. పొంగు ఎక్కువగలవారు మావారు. ముందు వెనుకచూచే స్వభావంలేదు మావారికి. ఏ ప్రాంతం వాడయినా సరే ,దూకండి' అని నిప్పులగుండాన్ని చూపితేచాలు_వాడు ఎట్లాగూ దూకడుకదా, తుదకు దానిదగ్గరకయినా రావక్కరలేదు. మావారు కండ్లుమూసుకొని దూకి కాలిపోతారు. దేశసేవాధురంధరులని అందరూ పొగడుతూ వుంటే వుబ్బిపోతారు. ఏ వెల్లువ దేశాన్ని అలుముకొనివచ్చినా ముందు దానిలోపడి కొట్టుకుపోయేవారు మావారు. ఏశక్తి దేశాన్ని ముంగజూచినా మొదటికబళం మావారే. లాభంవుండే కార్యాల్లో మావారికి కడబంతిలో కడపటనైనా స్థానం ఉండడం కష్టం. ఇదంతా అందరికీ బాగా తెలిసిందె. ఇంక అమాయకంగా ప్రవర్తించడం ఎంతో అపాయకరమనీ, పొంగు ఎప్పుడూ పనికిరాదనీ, తాము చేయదలంచిన ప్రతి చిన్నకార్యాన్ని అణువు అణువునా చక్కగా పరిశీలించి గుణదోషాలను నిర్ణయించి ఆత్మగౌరవప్రతిష్ఠలకు భంగం కలుగకుండా ఆత్మోద్ధరణానికి, అన్యోన్యస్థితికి ఏమాత్రమైనా ఉపకరించేటట్లయితేనే చేయవలసిందని మావారిని కోరుతాను. ముఖ్యంగా ఈ హిందీ నేర్చుకొనేవిషయంలో ఆసక్తులైనవారు చాల జాగ్రత్తపడి మాతృభాషను బాగా అధ్యయనంచేసి తర్వాత హిందీని వ్యవహారమాత్రజ్ఞానం కలిగేమాత్రంగా_హిందీలో పరీక్షలు అక్కరలేదని నా యభిప్రాయం_చదువవలసిందని హెచ్చరిస్తాను. ఇంతేకాకుండా మాతృభాషాభివృద్ధికోసం సాధ్యమైనంత ప్రచారాన్ని చేస్తూ విద్యావిహీనులగు తమ సోదరాంధ్రులు విద్యావంతులై, వారును సర్వకార్యములయందును తమకు చేదోడువాదోడుగ నుండునట్లు చేసికొందురు గాక యని కోరుతాను.

సరస్వతీగ్రంథమండలి

కంభంవారి సత్రమువీధి * * * రాజమహేంద్రవరము

నవలలు—నవరసభరితములగు నవలలు—ముచ్చటగూర్చు బొమ్మలతో—ముద్దులొలుకు శైలితో బయిండులతో—రెండుమాసముల కొక్క చక్కని నవల. నడుమ నడుమ చిన్నచిన్న అనుబంధగ్రంథములు వెలువడుచుండును. చందాదారులకు ప్రవేశరుసుము రు 0-4-0 చందాదారులు ఒకేసారి రు 7-8-0 ను ముందుగా పంపినచో వరుసగా ఆరుపుస్తకములు అన్‌రిజిష్టర్డు పార్సిలుగా పంపుదుము.

ఇంతవరకు వెలువడిన గ్రంథములు

11	ప్రేమసుందరి	1	8	0
12	చోరశిఖామణి	1	8	0
13	లక్ష్మీప్రసాదము	1	8	0
14	హత్యారహస్యము	1	8	0
15	ఫాస్టు (1 భాగము)	1	8	0
16	ఫాస్టు (2 వ భాగము)	1	8	0
17	కుముద్వతి	1	8	0
18	చిన్నకోడలు	1	8	0
19	రహస్యభేదనము	1	8	0
20	సింహగడము	1	8	0
21	మణిహారము	1	8	0
22	మొగలాయీదర్బారు (1 వ భాగము)	1	8	0
23	ఘటనాచక్రము	1	8	0
24	రాజమందరి	1	8	0
25	కుంకుమభరణి	1	8	0
26	జాగిలము	1	8	0
27	మొగలాయీదర్బారు (2 వ భాగము)	1	8	0
28	సరస్వతి	1	8	0
29	ఆనందాభాయి	1	8	0
30	హత్యాన్వేషణము	1	8	0
31	మొగలాయీదర్బారు (3 వ భాగము)	1	8	0
32	గంగ	1	8	0
33	మొగలాయీదర్బారు (4 వ భాగము)	1	8	0
34	కోహినూరు	1	8	0
35	ఆటీన్‌మజేలా	1	8	0
36	అపరిచిత	1	8	0
37	అంతఃపురము 1 భా॥	1	8	0
38	అంతఃపురము 2 భా॥	1	8	0
39	అగ్రహారము	1	8	0
40	ఛిన్నహస్తము 1 భా॥	1	8	0
41	ఛిన్నహస్తము 2 భా॥	1	8	0
42	కంకణరహస్యము	1	8	0
43	సంజీవి 1 భా॥	1	8	0
44	సంజీవి 2 భా॥	1	8	0
45	వజ్రరాణి	1	8	0
46	హత్యాభ్రమ	1	8	0
47	కాశీఖండము	1	8	0
48	సేవాశ్రమము 1 భా॥	1	8	0
49	సేవాశ్రమము 2 భా॥	1	8	0
50	దాసీకన్య	1	8	0

అనుబంధములు

1	మృత్యురంగిణి	0	12	0
2	అభాగిని	0	12	0
3	ఛద్మవేషి	0	12	0
4	విదురుని యుపదేశములు	1	0	0
5	కాంచనమాల	1	0	0
6	సీమంతిని	1	0	0
7	సుశీల	1	0	0
8	శశిరేఖ	1	0	0
9	యమునాబాయి	1	0	0
10	శ్యామల	1	0	0
11	కాంతంకథలు (చిన్నకథలు)	1	0	0
12	కాలసర్పి	1	0	0
13	భారతకథాసారం	1	0	0
14	కథాకల్పవల్లి (చిన్నకథలు)	1	0	0
15	అరక్షణీయ	1	0	0
16	మాధవి	1	0	0
17	లలిత	1	0	0
18	పెండ్లిదండ	1	0	0
19	కథావళి	1	0	0
20	నాలుగుకథలు	1	0	0
21	నీతిప్రబోధిక	1	0	0
22	ఆదర్శము 1 భా॥	0	12	0
23	ఉదంకుడు	0	12	0
24	భేతాళకథలు	0	12	0

నాటకములు

1	మార్కండేయ	0	12	0
2	అహల్యాశాపవిమోచనము	0	12	0
3	మేవారుపతనము	1	0	0
4	వరమాల	1	0	0
5	షాజహాను	1	0	0
6	నూర్జహాను	1	0	0
7	దుర్గాదాసు	1	0	0
8	చంద్రగుప్త	1	0	0
9	దంపతులు	1	0	0
10	విజయవిజయం	1	0	0
11	భక్తకుచేల	1	0	0

ఈ గ్రంథములు రాజమండ్రిలో కళాభివర్ధనీ పరిషత్తులలోను దొరకును.

చిత్రమూలము :—చిత్రక - అగ్ని — Plumbago zeylanica. ఎఱ్ఱని చిత్రమూలము— Plumbago R oea.

స్వరూపము

ఇది రమారమి 2 గజముల యెత్తువరకును పెరుగును. ఇది క్షుపజాతిలోనిది. దీని కాండము సాఫుగా నుండును. ఆకులు చిన్నతుమ్మాకులను బోలి యుండును. వానికంటె కొంచెము గుండ్రముగా నుండును. ఆకులు విడివిడిగా నుండును. దీని కుత్తుకలవంటి వెన్నులు బయలుదేరును. నక్కిరికాయలవలె నవి బట్టలకు పట్టుకొనును. వేరు పొడవుగను చిదుగగొట్టిన పసుపురంగుగను యుండును. దీనిలో ఎఱుపు, తెలుపు, పసుపుపచ్చరంగుల భేదముతో మూడు జాతులు కలవు. పూవుల రంగులబట్టియు, కాండముయొక్క స్వల్పము రంగును బట్టియు జాతిని నిర్ణయించుకొనవలయును. దీని యితరాంగములకంటె వేరునకే ప్రాశస్త్యము కలదు.

గుణములు

దీనివేరు మిక్కిలి కారపురుచి గలది. వేడిచేయు స్వభావము గలది. విపాకమునగూడ కారపురుచిగనే యుండును. వాతకఫములను పోగొట్టును. వాతోదరమును, గ్రహణీరోగమును, మూలశంకలను నిర్మూలించును. పాండురోగమును, క్షయయును హరించును. క్రిములను, దురదలను పోగొట్టును. ఎఱ్ఱచిత్రమూలమునకును, నల్లచిత్రమూలమునకున్ను యించుమించుగ నివియే గుణములుకాని కొన్ని విశేషగుణములుకూడ కలవు. ఈ రెండును గూడ రసమును బంధించును. లోహస్వర్ణీకరణమునందుగూడ వాడుదురు. నల్లచిత్రమూలమునకు వెండ్రుకలను నల్లపరుచు గుణముకలదు. పాలలో వేరు వేసిన పాలు నల్లబడునని కూడ చెప్పుదురు. మొత్తముననీ రెండును అమూల్యద్రవ్యములు.

ప్రయోగములు

ఉబ్బులకు :— చిత్రమూలవు ఆకులు తిరిగి నూరగా వండిపెట్టిన ఉబ్బులు తగ్గును. (వంగసేన, శోధ. చి.)

గ్రహణికి :—చిత్రమూలము పెద్దముల్లంగియొక్క క్షారమును వారమురోజులు స్రవింపజేసి పిమ్మట దానిని దీసి దానికి రెండురెట్లు ఆవునేతిలో కలిపి వాని ఘృతపాకముగా కాచి సేవించిన జఠరదీప్తిని కలిగించి గ్రహణీరోగమును నివారించును.

మేదోరోగమునకు :—చిత్రమూలముయొక్క వేరు చూర్ణము తేనెతో సేవించుచు హితభోజనుడై యున్న మేదోరోగములు హరించును. (వంగసేన, మేదోధికారమున)

శోథకాలునకు :—చిత్రమూలవు వేరు ముద్దగాని, దేవదారుగాని లేక రెండును గాని పైన లేపనము జేసిన గుణకారిగా నుండును.

రసాయనార్థం :—నలువు మెఱుపురంగులు గల చిత్రమూలములలో దేనిని గాని వేరుతీసి నీడను యెండించి చూర్ణమును జేసి ఆచూర్ణమును నేతితోగాని లేక నెయ్యి తేన కలిపిగాని లేక పాలతోగాని అదియును లేనిచో నీళ్లతోగాని యొక మాసమురోజులు సేవించి హితాన్నాశనుడగువాడు రోగములు లేకుండ నిస్సంశయముగా నూరు సంవత్సరములు జీవించును. మంచినూనెతో తీసుకొనిన దుస్తరమైన వాతములను గూడ హరించును. గోమూత్రముతో సేవించిన అసాధ్య కుష్ఠరోగములును, బొల్లియు నివారణమగును. మజ్జిగతో త్రాగిన మూలశంఖలు మొదలగు గుదరోగములన్నియు హరించును. (వాగ్భటము 36. అ. ఉ. స్థానము)

మూలశంఖలకు :—చిత్రమూలమును, శొంఠియు కలిపి సీధుమద్యముతో పానము జేసిన మూలశంఖలు హరించును. (చరకము)

కఫకానలకు :—చిత్రమూలవు వేరును, తెల్లబాడిన వేరును బెరడులను మాత్రమే గ్రహించి నీళ్లతో నూరి రసముతీసి పొంగించి దానితో తేన కలిపి యిచ్చిన దారుణములైన కఫకానలు శమించును. చిత్రమూలవు వేరు వంటికి తాకిన నిప్పువలె వుండగును. చిఱుగని వ్రణములను గానీ గ్రంథులనుగాని వుండగుటకై చిత్రమూలమును పైన రాయుదురు. చిత్రమూలము గర్భిణీస్త్రీలకు వాడకూడదు. గర్భస్రావమును గలిగించును. పైన లేపనము చేయుటవలన పక్వము గాని వ్రణములు [illegible] యును, పక్వవ్రణములు చి[illegible] ను.

గంధర్వకళ

రక్తపుష్టి, వీర్యవృద్ధి, నరములకు బిగి కలిగించు తియ్యని లేహ్యము

అనేకులకు మరల మగతనము కలిగించి పేరుపొందినది

గంధర్వకళ—యౌవనము సంఘటించును. శుక్లనష్టము కట్టును. పుంస్త్వము పెంపుచేయును. కామోద్రేకము కలిగించును. సంభోగశక్తి హెచ్చుచేయును. మనోల్లాసము కూర్చును. ఆనందము కలిగించును: ప్రమేహములను జయించును.

కీళ్ళనొప్పులు, దురదలు, తిమ్మిరలు, పోనాడుటలో గంధర్వకళ ప్రత్యేకశక్తికలది. వవామేహములమీద ఇది చేయు పని అసాధారణమైనది. దీనిని ఎప్పుడును సేవించుచుండినచో ముసలితనము కనబడదు. ఏ వ్యాధులును చేరవు. ఇది బాలెంతరాండ్రకును చాల మేలుచేయును, వారి శరీరములకు పూర్వపుబిగి కలిగించును.

పౌను రు 3—౦—౦

మలయచందనము

సెగరోగమునకు పేరుపొందిన ఔషధము

పోటీలలో నెగ్గినది. నకళ్ళను చూచి మోసపోకుడు!

ఈ క్రూరవ్యాధివలన బాధపడువారికి మా మలయచందనము నాలుగువందల యేండ్లనుండి గురుపరంపరగా వాడబడుచున్నది. ఇది సంస్థానములయందును రాజకుటుంబములయందును వాడుటకు కనిపెట్టబడినది. కావుననే పథ్యము లేదు. పిచికారీతో పనిలేదు. సెగరోగము తగిలినట్లు, మందు పుచ్చుకొనుచున్నట్లు యెవరి తెలియగూడదంటే మా మలయచందన మొక్కటే అందుకు తగినది. నకళ్లు బయలుదేరుచున్నవి. పరిశీలించకుండ ఏ యౌషధమును పుచ్చుకోవద్దు. గంధర్వఫార్మసీవారి మలయచందనమే కావలె నని కోరుడు. అనేక వైద్యులు సొంతమందులను విడిచి దీనిని వాడి విజయము, బహుమతులు పొందుచున్నారు. మూడుపూటలలో గుణమిచ్చును. ఎరుపు, తెలుపు, పచ్చసెగలకు ఇది రామబాణము. రస విష గంధకములు చేరని మూలికాయోగము. ఇక్కడకు అక్కడకు పరుగెత్తక నేడే మాకు వ్రాయుడు.

డబ్బీ ౧—౮—౦ దీని అనుపానము చందనతైలము ఔన్సు 3—౦—౦ రెండును ఖర్చులతో ౫—౦—౦

నాగరఖండము

అజీర్ణములకు శూలలకు, పరిణామశూలలకు చాల మంచిది. ఆకలిలేకపోవుట, కడుపుఉబ్బరము, నొప్పి, నోట నీళ్లూరుట కడుపులో మంట, పొత్తికడుపులో పోటు, కండ్లమంట, ఓకిరింత, వాంతులు, పుల్లత్రేనుపులు, భస్మక, అరుచి—వీటిని త్వరగా తగ్గించును. విడువకుండ ఒక్కపౌను సేవించినచో ఎట్టి గురుపదార్థమైనను సులభముగా జీర్ణమై, మరల ఆకలి కరకరలాడును. రక్తపుష్టి కలిగించును. పౌను రు 3—౦—౦.

గంధర్వఫార్మసీ—ఇన్నిస్ పేట, రాజమండ్రి

Reg. N. M. 3048 PRABUDDHANDHRA

ఆధునికాంధ్రవాఙ్మయము

మావద్దనవీనకవుల గ్రంథాలన్నీ దొరకును. రూపాయకు తక్కువ ఖరీదు పుస్తకాలు వి.పి.గా పంపము. పోస్టుఖర్చులు కొనువారే భరించాలి

శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారివి

వీరపూజ—చరిత్ర	౦	౧౨
రక్షాబంధనము—డిటెక్టివునవల	౧	౦
శ్మశానవాటిక—డిటెక్టివునవల	౦	౧౨
మిథునానురాగము—చారిత్రికనవల	౧	౦
అనాథబాలిక—సాంసారికనవల	౦	౬
వారకాంత—నాటకము	౦	౧౨
విజయనగరరాజుల కథలు	౦	౨
చిక్కూరురాజులకథలు	౦	౩
ఢిల్లీచక్రవర్తులకథలు	౦	౩
గోల్కొండనవాబులకథలు	౦	౨
శృంఖల—విమర్శగ్రంథము	౦	౧౨

డా. చిలుకూరి నారాయణరావుగారివి

జర్మనీదేశపు విద్యావిధానము	౧	౦
ప్రాచీన విద్యాపీఠములు	౧	౪
అంబ—లేక మొండిశిఖండి—నాటకము	౧	౪
సంస్కృతలోకోక్తులు	౧	౦
అశ్వత్థామ—అచ్చి—౨ నాటకాలు	౦	౧౨
అశోకుని ధర్మశాసనములు	౨	౦
ఉమార్ ఖయ్యామ్—రుబాయత్	౦	౮
ఉపనిషత్తులు	౦	౬

చింతా దీక్షితులుగారివి

శబరి—కోతినాటకము	౧	౦
ఏకాదశి—౧౧ చిన్నకథలు	౦	౧౨
పరిణామవాదము—తిన్నిదర్శనములు	౦	౧౨

గుడిపాటి వేంకటాచలంగారివి

మాకర్మమిట్లాకాలింది	౦	౧౨
బిడ్డలశిక్షణ	౦	౮

నోరి నరసింహశాస్త్రిగారివి

గీతమాలిక	౦	౧౨
సోమనాథ విజయము	౦	౧౨
భాగవతావతరణము	౦	౮

జనమంచి వేంకటరామయ్యగారివి

నవకుసుమాంజలి—ఖండకావ్యసంపుటి	౧	౪
మాలతీమాధవము—నాటకము	౦	౧౨
రాజశేఖరునివిద్ధసాలభంజిక నాటకము	౦	౪

శ్రీపాద కామేశ్వరరావుగారివి

చంద్రగుప్త	నాటకము	౧	౪
భారతరమణి	డిటో	౧	౦
రాణాప్రతాపసింహ	డిటో	౧	౪
శివాజీశీలము	డిటో	౧	౪
లీలావతీసులోచనలు	డిటో	౧	౦
బిల్వమంగళ	డిటో	౧	౦
శ్రీమాధవాచార్యవిద్యారణ్య		౧	౦
చిత్రకృత్తి	డిటో	౧	౦
ఒకపెగ్గు	డిటో	౧	౦
పునర్వివాహము	డిటో	౧	౦
తగినశాస్తి	డిటో	౧	౦
సంభాజీనిర్యాణము	డిటో	౧	౦
కళాపాహాడ్	డిటో	౧	౦
సాహిత్యమీమాంసవిమర్శగ్రంథము		౧	౮
నాటకవిమర్శ	డిటో	౨	౦
కోతిల్లుడు	ప్రహసనము	౦	౪
పిసినిగొట్టు	డిటో	౦	౪
జగన్నాథమాహాత్మ్యము—ప్రబంధము		౦	౧౨

బరంపురం కళాప్రచారక సమితివారివి

రాయబారము—మొదటిసంపుటము	౧	౦

జయంతీపురం జమీందారుగారివి

భారతదేశపురస్థ్లు	౦	౧

మల్లంపల్లి సోమశేఖరశర్మగారివి

అమరావతీస్తూపము	౦	౧౨

విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారివి

వేనరాజు	౧	౦
అనార్కలీ	౧	౦
కిన్నరసానిపాటలు	౧	౦
ఆంధ్రప్రశస్తి	౧	౦
ఏకవీర	౧	౦

మండపాక పార్వతీశ్వరశాస్త్రిగారివి

పాలవెల్లి	౦	౮
తేనెపట్టు	౦	౮
ఉదంకుడు	౦	౧౨
విరిసెజ్జ	౦	౮

పూలతోట గ్రంథమాలవారివి

వేయిస్తంభాలగుడి శాసనము	౨	౦
మల్లికార్జునరావు, సాంఘికనవల	౦	౧౦

దిగవల్లి వేంకటశివరావుగారివి

ఇంగ్లీషుతెనుగుపారిభాషికఘంటువు	౨	౮
అధినివేశస్వరాజ్యం (పాదాప్రతి)	౦	౮
సహకారవసునిలయోద్యమము	౧	౦
భారతదేశస్థితిగతులు	౦	౨

బసవరాజు అప్పారావుగారివి

గీతములు	౦	౮

విజ్ఞానచంద్రికామండలివారివి

లక్ష్మణరాయవ్యాసావళి ౧ భాగము	౨	౦
కృషిశాస్త్రము	౨	౪
పాతాళభైరవి	౧	౪
రాయమాచయుద్ధం	౧	౪
కందుకూరి వీరేశలింగంపంతులుగారి జీవిత చరిత్ర ౨ వ భాగము	౧	౧౦
అమెరికాసంయుక్తరాష్ట్రాలు	౧	౮
అల్లాహో అక్బరు	౧	౧౪
దక్షిణాఫ్రికా	౨	౦
హిందూమహాయుగము	౧	౪
హైందవచక్రవర్తుల జీవితములు	౦	౪
తురుష్క—ప్రజాస్వామికము	౧	౦

మారేపల్లి రామచంద్రశాస్త్రిగారివి

బిల్హణీయం	౦	౮
పారిజాతాపహరణం	౦	౮
కథారత్నాకరం	౦	౧౦

సీరము సుభద్రయాంబగారివి

సుచీవిజయము	౦	౮

పురాణం సూరిశాస్త్రిగారివి

నాట్యోత్పలము	౧	౦
నాట్యాలోకము	౧	౦
విమర్శపారిజాతము	౧	౦
ఆంధ్రనాటకసంస్కరణము	౦	౪

కలయువారు : కలాభివర్ధని పరిషత్తు. కలబరగి వారి యింట్లో, ఇన్నీసుపేట రాజమండ్రి అని రాసికోవాలి.

రాజమహేంద్రవరం : శ్రీ అద్దేపల్లి లక్ష్మణస్వామినాయుడుగారి సరస్వతి పవర్ ప్రెస్ నందు ముద్రితమై
శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారిచే ప్రకటింపబడినది. ౯౨౦౫—౧౯౩౫

విన్నపము.

శయా,

ఈ సంచికతో తమ చందా ముగిసినది. తమ సాయం ప్రబుద్ధాంధ్ర నిశ్చింతగా వొక సంవత్సరం గడిపింది. వొక సంవత్సరం చందా యిచ్చి పత్రికను పోషించ తున్నాను.

ద్ధాంధ్ర ఆఫీసు,
రాజమండ్రి.

ఇట్లు,
శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి.

శ్రీ కృష్ణాప్రెస్, రాజమండ్రి.